NAZ.
2

BIBLIOTECA NAZ.LE
152
A
45
NAPOLI

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
152
A
45
NAPOLI

43
K
27

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PHAEDRI,

AUGUSTI LIBERTI,

FABULARUM AESOPICARUM

LIBRI QUINQUE.

Cette édition stéréotype se vend à Paris,
Chez P. Didot l'aîné, imprimeur, aux galeries du Palais national des sciences et arts;
Firmin Didot, libraire, rue de Thionville, n° 1850.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

Prix en feuilles:

Papier ordinaire, ...	o fr.	30 cent.
Papier fin, ...	o	50
Papier vélin, . . .		50
Grand papier vélin,		50

Digitized by Google

PHAEDRI,

AUGUSTI LIBERTI,

FABULARUM AESOPICARUM LIBRI QUINQUE.

Nova editio, cui accesserunt Publii Syri et aliorum Veterum Sententiæ.

EDITIO STEREOTYPA.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

PARISIIS,

EX OFFICINA STEREOTYPA

P. DIDOT NATU MAJORIS, ET F. DIDOT.

ANNO VI. (1799.)

Digitized by Google

Digitized by Google

VITA PHAEDRI

A

JOANNE SCHEFFERO

ARGENTORATENSI COMPOSITA.

PHAEDRUS, cujus pauci meminerunt apud veteres, si non antè, sub Augusto saltem natus fuit. Virgilium profectò ac Ovidium est æmulatus, qui utrique sub Augusto floruere. Quin immo Augusti mentionem facit ipse, tanquam ejus sub quo vixerit, cujusque gesta quædam observârit. Nam quum lib. III, f. 10, præmisisset,

Narrabo tibi memoriâ quod factum est meâ,

subdit,

A divo Augusto tunc petiere judices.

Patriam habuit Thraciam, ut ipse indicat præfat. fab. lib. III, his verbis:

Cur somno inerti deseram patriæ decus,
Threissa quum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo?

Sed hoc alii. Ampliùs observatione dignum, quòd in

monte Pierio videatur editus, quem antiqui sedem atque domicilium Musarum credidere. Ita namque, dicto loco:

Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
In quo tonanti sancta Mnemosyne Jovi
Fecunda novies artium peperit chorum.

Vides simul in hoc monte Musas genitas putasse olim. Unde quoque nata est opinio quòd ibi commorentur. Strabo, lib. X, *A cantilenâ et numeris, et instrumentis, et Thracica omnis musica et Asiatica fit magni. Quod ex eo liquet, quia ibi loca sunt, in quibus velut sedibus suis Musæ esse dicuntur. Nam Pieria, Pimpla, Libethrum, olim Thraciæ fuere montes regionesque.* Sic hunc locum verto, quem obscuriùs nonnihil Casaubonus reddidisse videtur. Jam quia Musæ artium omnium ac litterarum deæ, post superiùs allata verba Phædrus subjecit, *natum se in ipsâ prope scholâ.* Parentes quos habuerit, haud constat. Saltem quoniam in Thraciâ editus, Thrax ipse fuit, minimè servilis extitisse conditionis credi possunt, ac sic casu potiùs, quàm nascendi sorte, factus esse servus, neque cum P. Pithæo, *libertinum Augusti*, sed *libertum* appellari oportere. Ceterùm quis ille casus fuerit, nemini est promptum dicere. Nisi fors quis divinare velit ex Suetonio, quando de Octavii Augusti patre scribit cap. 3, *Bessos ac Thracas ma-*

gno prœlio fudisse. Potuit nimirum evenisse tùm ut cum aliis captivus Romam duceretur. Quod si quis admittit, adprimam Phædri se extendere ætatem etiam ad Julium necesse est, quando memoratum bellum gestum eo tempore quo Cæsar solus gessit consulatum, atque Q. Cicero Asiam administravit. Nec fortasse multùm obstat huic sententiæ, quum præsertim senectutis suæ passim Phædrus ipse mentionem faciat temporibus Sejani. Ingenium videtur habuisse probitatis atque honestatis amans; ostenduntque tot egregiæ sententiæ, quæ in hoc opusculo occurrunt. Quin immo et alios juxta secum ad virtutis cultum incitare studuit, ut palàm in præfat. lib. II ostendit. Pertinet huc quoque quod eodem libro habet de ardelionum natione, multo labore nihil agente:

Hanc emendare, si tamen possum, volo.

Nec interea morosus fuisse credi potest, sed jucundus, hilarisque, ut potissimùm ex lib. IV, fab. 13 et 14, item fab. 16, liquet. Opes et pecunias alto generosoque animo contempsit semper, ut de se testatur ipse lib. III præf., ubi *curam habendi penitùs corde erasisse* scribit. Maximè verò hoc egit, quum videret quàm multis exitiales essent suo tempore pecuniæ. Id quod innuit lib. V, fab. 4, ubi ait, post allatam fabulam de Asino detrectante hordei comedere reliquias quo saginatus porcus, Herculi deinde immolatus fuit:

Hujus respectu fabulæ deterritus
Periculosum semper vitavi lucrum.

Et profectò tunc opulentissimum quemque a Tiberio variis criminationibus circumveniri solitum non ipse modò docet in sequentibus, sed et exemplis a Suetonio, cap. 49, et Tacito, VI An., c. 19, aliisque locis allatis comprobatur. Quemadmodum verò negligens fuit opum, ita ex adverso gloriam sectatus est, eam maximè quæ est ex litteris doctrinâque. Ideo et de obtentâ eâ tantùm non triumphat in præf. lib. III, ubi ait:

Ergo hinc abesto livor, ne frustra gemas,
Quoniam mihi solennis debetur gloria.

Sic in fine lib. IV: *Mihi parta laus est.* Quin immo tam præclarè de se sentit, ut et aliis famam nominis ac immortalitatem dare posse scriptis crediderit. Inde ad Particulonem, lib. V:

Particulo, chartis nomen victurum meis.

Litteras autem ipsas magno animi ardore est aggressus, et in illis eam partem maximè quæ poësis appellatur. Liquet vel ex eo, quia puerum se etiam tractasse Ennium fatetur, et ex eo versum citat lib. IV circa finem, ubi Ennium intelligit, quum ait:

Ego quondam legi quam puer sententiam,
Palàm mutire plebeio piaculum est,
Dum sanitas constabit pulchrè meminero.

Atque hinc fortasse factum ut Aesopi fabulas versu potiùs, quàm oratione prosâ, comprehenderet; de quibus ampliùs nunc aliquid dicendum. Scripsisse eas in ætate ultimâ ipse innuit non uno loco, pertinetque huc potissimùm postrema, quæ in libro quinto est, fabella. Quin et tempus potest colligi quodammodo ex libri tertii proœmio, quo videlicet Sejanus pro arbitrio cuncta gessit sub Tiberio, suamque latissimè potentiam exercuit. Ubi simul etiam causa scripti hujus aperitur. Calamitas nimirum certa et peculiaris, in quam odio et persecutione Sejani præcipitatus, fortunam, quia non licebat apertè, ob potentem adversarium, occultè saltem et sub involucris fabularum exponere, depingendoque mores ejus ac flagitia, velut ultionem sumere de ipso, seque consolari sic suscepit. Ita enim est intelligendus locus totus, qui occurrit in prædicto proœmio:

. . . . Servitus obnoxia,
Quia, quæ volebat, non audebat dicere,
Adfectus proprios in fabellas transtulit,
Calumniamque fictis elusit jocis:
Aesopi illius semitâ feci viam,
Et cogitavi plura, quàm reliquerat,
In calamitatem deligens quædam meam.

Secutus in plerisque est Aesopum, nisi quòd interdum etiam historias admisceat, ut ex lib. III fab.

20, et lib. V fab. 1, intelligitur. Sed et ex illis ipsis Aesopi, non omnino omnes, verùm cum delectu eas saltem, scribere suscepit, quæ servirent instituto, id est, vel Sejanum tacitè arguerent, vel calamitatem propriam declararent. Ita statim ab initio affert fabulam de Lupo et Agno, quorum ille Sejani, hic Phædri speciem exhibere debet. Igitur et sic concludit eam:

Hæc propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

Quibus verbis manifestè sortem suam deplorat, et Sejani crudelitatem significat. Nec fortassis aliud quid altera respexit fabula, quàm ut hydro ingenium Sejani, quodque ipse animabat, veluti Tiberii, exprimeret, eique opponeret patientiam, humanitatem, bonitatem Augusti, sub quo primùm vixerat. Sed et tertia quartaque manifestum continent augurium de futuro Sejani casu: quem haud secùs ac graculum omnes ob fastum intolerabilem olim essent deplumaturi. Quod si eveniet, similem vult futurum cani, qui, dum captat alia, ea etiam quæ possidet amittat. Nec fefellit Phædrum ista præsagitio, uti ex historià Sejani manifestum est. Verùm istæc obiter, et tantùm ut ostendam causas et occasiones harum fabularum. Quas intelliget etiam in ceteris, qui conferre ista tempora cum iis volet. Nam cohærent inter se pulcherrimè, hocque fine sunt ab eo selectæ,

sicut ipse lib. III, fab. 12, et IV, in procemio, indigitat. Scripsit porrò has fabellas styló longè optimo ac latinissimo, ut plerique docti tradiderunt, quod ex testimoniis ipsorum alibi propositis apparet. Nam quod Schoppius in eo nescio quid barbari ac Thracici subodoratur, id planè est ejusmodi, quale ejus qui in Tito Livio deprehendit Patavinitatem. Itaque hucusque nemini ex doctioribus suam approbare potuit sententiam, nec, credo, umquam approbabit. Nos, qui et ipsi semel iterumque, ac cum curâ, nostrum legimus, adeo nil invenimus istiusmodi, ut in plerisque Virgilium, in ceteris Plautum, Terentium, Ovidium, imitatum esse opinemur, nec fallacibus argumentis exemplisque in notis nostris demonstremus. Denique ipse longè aliter, quàm Schoppius, de his ad Particulonem,

. . . . . Chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium litteris.

Quasi diceret se ita scripsisse has fabellas, ut si modò ullum pretium manebit sermonis latini, propter eum in auctoritate ac existimatione sint futuræ. Nec ipsius solùm fuit hoc judicium, sed Particulonis etiam, et aliorum, quippe qui et verba formulasque ejus ex libellis hisce ediscebant, scriptisque inserebant suis. Noster manifestè in præf. V:

Mihi parta laus est, quòd tu, quòd similes tui,
Vestras in chartas verba transfertis mea,

Dignaque longâ judicatis memoriâ.

Quamquam autem tanti fuerint æstimati hi libelli, vivo etiam adhuc auctore, tamen non magis ipsi, quàm vulgò solent aliorum, evitare invidiam potuerunt. Alii habere quædam fatebantur bona, sed ea ex Aesopo mutuò accepta, cetera ut excogitata sint a Phædro, ita mala esse ac inepta. Vide fab. 20 lib. IV. Alii, quum nil possent aliud, brevitatem et obscuritatem earum accusabant. Indicat id ipse lib. III, fab. 10, ubi ait:

Hæc exsecutus sum propterea pluribus,
Brevitate nimiâ quoniam quosdam offendimus.

Erant et qui argumenti vilitatem, et humilitatem styli ac orationis, arguerent, sicuti ex lib. III fab. 6 totâ intelligitur. Denique qui nil horum audebant, vindicabant sibi quod inventum erat a Phædro, invidiâ gloriæ alienæ. Hoc enim voluit tota fab. 13 lib. III, ut vel ex conclusione ejus liquet. Libellum primum et secundum edidit sine dedicatione, cum nullâ præfatione ad lectorem qualemcumque, eam secutus causam, quam in præcedentibus prodidimus. Invenerunt statim amatores, interque alios Eutychum; cui propterea, et quoniam ad supplicium tractus fuit interim Sejanus, libellum tertium, et, quemadmodum conjicio, quartum; itemque Particulonem, cui libellum quintum dedicavit. Eutychus verò ille ac Particulo qui fuerint, haud facile est

dicere. Facit ipse noster alterum gravibus crebrisque negotiis occupatum, et potentem. Itaque et opem ejus contra æmulos ac inimicos, potissimùm verò calamitatem in quam innocens invidiâ Sejani venerat, implorat. Ac fortasse fuit quispiam ex libertis in Tiberianâ aulâ, nam in talem convenit potissimùm sermonis peregrini nomen. Fortuna Phædri reliqua quæ fuerit, nonnihil patet ex superioribus. Primùm in ætate puerili captus, Romamque ex Thraciâ deportatus, ibique ab hero suo, quocumque denique, ad consuetudinem illorum temporum, litteris imbutus fuisse videtur. In quibus quum non parum profecisset, accidit fortè, ut in domum Augusti, vehementer doctos homines amantis, vocaretur. Ubi quum probasset suam fidem, elegantiam ingenii, morum probitatem, pauló pòst manumissus ac libertate donatus est. Id quod indicat vel titulus opusculi, in quo LIBERTUS CAESARIS AUGUSTI nominatur. Quem qui de Tiberio accipiunt, ut fit a Demstero, et nonnullis aliis, mihi equidem haud satisfaciunt. Et mecum sentiunt ex eruditis plurimi, quos inter est Septimius Florens quoque. Mox Augusto defuncto, et Tiberio imperium administrante, incidit iu calamitatem magnam, nullâ suâ culpâ, sicut aliquoties testatur, verùm odio Sejani, qui eum fictis criminibus accusaverat juxtà, et, ut fuit potentissimus, damnari fecerat. Ita enim docent verba ejus, quæ leguntur in præf. lib. III. Nec fortassis tam obscur-

tituli sunt criminationis ejus, ut videntur, si bene reputamus, quòd versatus fuerit in domo Augusti, ab ipso clementer habitus, in libertatem restitutus. Id enim absque dubio fuit causa cur Augustum primò, et mox eo defuncto posteros illius amaret coleretque. Quos inter quum extiterit primùm Agrippa, et deinde Germanicus, non potuit profectò deesse color Sejano criminandi nostrum apud invidentem atque suspicacem principem Tiberium. Tulit autem hanc calamitatem magno animo, et remedium adversùs eam petiit ex litteris. Nec defuere amici, qui eum solarentur, et promitterent suam opem. Inter quos Eutychus præcipuè, quem propterea ad solvenda promissa, fine lib. IV, sedulò adhortatur. Quando diem suum obierit, ignotum est. Saltem post Sejanum vixit, quod apparet ex iis quæ de ipso tradit. Nec enim verisimile, fuisse scripturum vivo Sejano talia, quum et post obitum illius extiterint qui hominem metuerent. Periit porrò Sejanus anno Tiberii decimo octavo, a quo ad consulatum Julii solitarium, quo Romam venisse noster videtur, anni circiter sunt septuaginta, ut septuagesimum superasse annum ætate suâ sit necessè, ac propterea nec videri possit mirum toties de senectute suâ conqueri.

DE AETATE PHAEDRI,

EX GERAR. JO. VOSSIO DE POETIS LATINIS.

Sub Tiberio vixit Phædrus Thrax, Augusti Cæsaris libertus, et qui se Augustum dicat vidisse jus dicentem, et Bathyllum, Cilnii Mæcenatis libertum, saltantem. Reliquit quinque libros fabularum Aesopicarum, iambicis conscriptos. Antiquissimus, qui earum meminit, est Avienus, præfatione in fabulas Aesopicas ad Theodosium Macrobium. Nec mirum adeo non meminisse Senecam, ubi loquitur de fabularum Aesopicarum scriptoribus. Nam de Romanis loquitur: hic se Thracem prædicat.

EX EODEM DE ARTE GRAMMATICA.

Non est Phædrus ille Augustæi ævi, ut multi arbitrantur: vel multa saltem sunt a sequiori ætate.

Operæ pretium est videre quo pacto huic Vossii judicio adversetur Chr. Wasius Anglus in Senario, pag. 31.

Vehementer autumat (*Vossius*) Phædrum hunc Augustæi ævi poëtam non fuisse: super quo, cur ab ipso dissentiam præter illa quæ ab aliis argumenta satis valida sunt allata, rem extra dubium ponere videtur, quòd partem operis hujus Eutycho jam senior inscribat, qui Eutychus, teste Josepho, Antiquit. lib. 19, cap. 3, prasinus auriga opibus et gratiâ

in aulâ C. Caligulæ florebat: etiam in sacris stabulis ædificandis (et magna tum ardebant Circensium certaminum studia) operum curæ præfectus. Cauti enim et circumspecti judicis erat sententiam ampliare, ne fides testimonium præcurreret.

PHAEDRI,

AUGUSTI LIBERTI,

FABULARUM AESOPICARUM

LIBER PRIMUS.

PROLOGUS.

Aesopus auctor quam materiam repperit,
Hanc ego polivi versibus senariis.
Duplex libelli dos est; quòd risum movet,
Et quòd prudenti vitam consilio monet.
Calumniari si quis autem voluerit
Quòd arbores loquantur, non tantùm feræ;
Fictis jocari nos meminerit fabulis.

FABULA I.

LUPUS ET AGNUS.

Facile est opprimere innocentem.

Ad rivum eumdem Lupus et Agnus venerant,
Siti compulsi : superior stabat Lupus,
Longèque inferior Agnus. Tunc fauce improbâ
Latro incitatus jurgi causam huic intulit.

Cur, inquit, turbulentam mihi fecisti aquam
Istam bibenti? Laniger contrà timens:
Quì possum, quæso, facere quod quereris, Lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus,
Ante hos sex menses, male, ait, dixisti mihi.
Respondit Agnus: Equidem natus non eram.
Pater, hercle, tuus, inquit, maledixit mihi.
Atque ita correptum lacerat injustâ nece.
Hæc propter illos scripta est homines fabula
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

II.

RANAE REGEM PETENTES.

Minima de malis.

ATHENAE quum florerent æquis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit,
Frenumque solvit pristinum licentia.
Hinc conspiratis factionum partibus,
Arcem tyrannus occupat Pisistratus.
Quum tristem servitutem flerent Attici,
Non quia crudelis ille, sed quoniam grave
Omne insuetis onus, et cœpissent queri;
Aesopus talem tùm fabellam rettulit.
Ranæ, vagantes liberis paludibus,
Clamore magno regem petiere a Jove,
Qui dissolutos mores vi compesceret.
Pater deorum risit, atque illis dedit
Parvum tigillum, missum quod subito vadis,
Motu sonoque terruit pavidum genus.

Digitized by Google

Hoc mersum limo quum jaceret diutiùs,
Fortè una tacitè profert e stagno caput,
Et, explorato rege, cunctas evocat.
Illæ, timore posito, certatim adnatant,
Lignumque supra turba petulans insilit:
Quod quum inquinassent omni contumeliâ,
Alium rogantes regem misère ad Jovem,
Inutilis quoniam esset qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
Corripere cœpit singulas. Frustra necem
Fugitant inertes; vocem præcludit metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Jovem,
Adflictis ut succurrat. Tunc contrà deus:
Quia noluistis vestrum ferre, inquit, bonum,
Malum perferte. Vos quoque, o cives, ait,
Hoc sustinete, majus ne veniat, malum.

III.

GRACULUS ET PAVO.

In propriâ pelle quiesce.

Ne gloriari libeat alienis bonis,
Suoque potiùs habitu vitam degere,
Aesopus nobis hoc exemplum prodidit.
Tumens inani Graculus superbiâ,
Pennas, Pavoni quæ deciderant, sustulit,
Seque exornavit: deinde contemnens suos
Immiscuit se Pavonum formoso gregi.
Illi impudenti pennas eripiunt avi,
Fugantque rostris. Malè mulctatus Graculus
Redire mærens cœpit ad proprium genus;

A quo repulsus tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis quos priùs despexerat,
Contentus nostris si fuisses sedibus,
Et, quod natura dederat, voluisses pati,
Nec illam expertus esses contumeliam,
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.

IV.

CANIS DECEPTUS.

Avidum sua sæpè deludit aviditas.

Amittit meritò proprium, qui alienum adpetit.
Canis per flumen, carnem dum ferret, natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum;
Aliamque prædam ab alio perferri putans,
Eripere voluit: verùm decepta aviditas,
Et quem tenebat ore dimisit cibum,
Nec quem petebat adeo potuit attingere.

V.

VACCA, CAPELLA, OVIS, ET LEO.

Potentioris societatem fuge.

Numquam est fidelis cum potente societas:
Testatur hæc fabella propositum meum.
Vacca et Capella, et patiens Ovis injuriæ,

Socii fuere cum Leone in saltibus.
Hi quum cepissent Cervum vasti corporis,
Sic est locutus, partibus factis, Leo:
Ego primam tollo, nominor quia Leo;
Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi;
Tum, quia plus valeo, me sequetur tertia;
Malo adficietur, si quis quartam tetigerit.
Sic totam prædam sola improbitas abstulit.

VI.

RANAE AD SOLEM.

Improborum improba soboles.

Vicini furis celebres vidit nuptias
Aesopus, et continuò narrare incipit:
Uxorem quondam Sol quum vellet ducere,
Clamorem Ranæ sustulere ad sidera.
Convicio permotus quærit Juppiter
Causam querelæ. Quædam tum stagni incola:
Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus,
Cogitque miseras aridâ sede emori:
Quidnam futurum est si creârit liberos?

VII.

VULPIS AD PERSONAM.

Stultorum honor inglorius.

Personam tragicam fortè Vulpis viderat:
O quanta species! inquit: cerebrum non habet.
Hoc illis dictum est quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

VIII.

LUPUS ET GRUIS.

Malos tueri haud tutum.

Qui pretium meriti ab improbis desiderat,
Bis peccat; primùm quoniam indignos adjuvat;
Impunè abire deinde quia jam non potest.
Os devoratum fauce quum hæreret Lupi,
Magno dolore victus cœpit singulos
Inlicere pretio ut illud extraherent malum.
Tandem persuasa est jurejurando Gruis;
Gulæque credens colli longitudinem,
Periculosam fecit medicinam Lupo.
Pro quo quum pactum flagitaret præmium:
Ingrata es, inquit, ore quæ nostro caput
Incolume abstuleris, et mercedem postules!

IX.

PASSER ET LEPUS.

Ne insultes miseris.

Sibi non cavere, et aliis consilium dare,
Stultum esse, paucis ostendamus versibus.
Oppressum ab Aquilâ, fletus edentem graves,
Leporem objurgabat Passer: Ubi pernicitas
Nota, inquit, illa est? quid ita cessârunt pedes?
Dum loquitur, ipsum Accipiter nec opinum rapit,
Questuque vano clamitantem interficit.
Lepus semianimus, mortis in solatio:
Qui modò securus nostra inridebas mala,
Simili querelâ fata deploras tua.

X.

LUPUS, VULPIS, ET SIMIUS.

Mendaci ne verum quidem dicenti creditur.

Quicumque turpi fraude semel innotuit,
Etiamsi verum dicit, amittit fidem.
Hoc attestatur brevis Aesopi fabula.
Lupus arguebat Vulpem furti crimine:
Negabat illa se esse culpæ proximam.
Tunc judex inter illos sedit Simius:
Uterque causam quum perorassent suam,

Dixisse fertur Simius sententiam :
Tu non videris perdidisse quod petis ;
Te credo subripuisse quod pulchrè negas.

X I.

ASINUS ET LEO.

Ridicula in imbelle virtutis ostentatio.

Virtutis expers, verbis jactans gloriam ,
Ignotos fallit, notis est derisui.
Venari Asello comite quum vellet Leo ,
Contexit illum frutice, et admonuit simul
Ut insuetâ voce terreret feras ,
Fugientes ipse exciperet. Hic auritulus
Clamorem subitum totis tollit viribus ,
Novoque turbat bestias miraculo.
Quæ dum paventes exitus notos petunt,
Leonis adfliguntur horrendo impetu ;
Qui, postquàm cæde fessus est, Asinum evocat,
Jubetque vocem premere : tunc ille insolens :
Qualis videtur opera tibi vocis meæ?
Insignis, inquit, sic, ut nisi nossem tuum
Animum genusque, simili fugissem metu.

XII.

CERVUS AD FONTEM.

Utilissimum sæpè quod contemnitur.

Laudatis utiliora quæ contempseris
Sæpè inveniri, hæc exerit narratio.
Ad fontem Cervus, quum bibisset, restitit,
Et in liquore vidit effigiem suam.
Ibi dum ramosa mirans laudat cornua,
Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
Venantum subitò vocibus conterritus,
Per campum fugere cœpit, et cursu levi
Canes elusit. Silva tum excepit ferum,
In quâ retentis impeditus cornibus,
Lacerari cœpit morsibus sævis Canum.
Tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur:
O me infelicem, qui nunc demum intelligo,
Ut illa mihi profuerint quæ despexeram,
Et, quæ laudâram, quantùm luctûs habuerint!

XIII.

VULPIS ET CORVUS.

Laudatore nihil insidiosius.

Qui se laudari gaudent verbis subdolis,
Seræ dant pœnas turpes pœnitentiæ.

Quum de fenestrâ Corvus raptum caseum
Comesse vellet, celsâ residens arbore,
Hunc vidit Vulpis, dehinc sic occœpit loqui:
O qui tuarum, Corve, pennarum est nitor!
Quantùm decoris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.
At ille stultus, dum vult vocem ostendere,
Emisit ore caseum, quem celeriter
Dolosa Vulpis avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit Corvi deceptus stupor.
[Hàc re probatur quantùm ingenium valet,
Virtute et semper prævalet sapientia.]

XIV.

EX SUTORE MEDICUS.

Fallax vulgi judicium.

Malus quum Sutor, inopiâ deperditus,
Medicinam ignoto facere cœpisset loco,
Et venditaret falso antidotum nomine,
Verbosis adquisivit sibi famam strophis.
Hic, quum jaceret morbo confectus gravi,
Rex urbis, ejus experiendi gratiâ,
Scyphum poposcit, fusâ dein simulans aquâ
Miscere illius antidoto se toxicum,
Hoc bibere jussit ipsum, posito præmio.
Timore mortis ille tum confessus est
Non artis ullâ medicæ se prudentiâ,
Verùm stupore vulgi, factum nobilem.
Rex advocatâ concione hæc edidit:
Quantæ putatis esse vos dementiæ,

Qui capita vestra non dubitatis credere
Cui calceandos nemo commisit pedes?
  Hoc pertinere verè ad illos dixerim
Quorum stultitiâ quæstus impudentiæ est.

XV.

ASINUS AD PASTOREM.

Pauper dominum, non sortem, mutat.

In principatu commutando civium,
Nil præter domini nomen mutant pauperes.
Id esse verum parva hæc fabella indicat.
  Asellum in prato timidus pascebat senex.
Is, hostium clamore subito territus,
Suadebat Asino fugere, ne possent capi.
At ille lentus: Quæso, num binas mihi
Clitellas impositurum victorem putas?
Senex negavit. Ergo quid refert meâ
Cui serviam, clitellas dum portem meas?

XVI.

CERVUS ET OVIS.

Fidejussorem infidum cave.

Fraudator nomen quum locat sponsu improbo,
Non rem expedire, sed mala videre expetit.
  Ovem rogabat Cervus modium tritici,

Lupo sponsore: at illa, præmetuens doli,
Rapere atque abire semper adsuevit lupus,
Tu de conspectu fugere veloci impetu:
Ubi vos requiram, quum dies advenerit?

XVII.

OVIS, CANIS, ET LUPUS.

Calumniatorem sua pœna manet.

Solent mendaces luere pœnas malefici.
Calumniator ab Ove quum peteret canis
Quem commodasse panem se contenderet;
Lupus citatus testis, non unum modò
Deberi dixit, verùm adfirmavit decem.
Ovis, damnata falso testimonio,
Quod non debebat solvit. Post paucos dies
Bidens jacentem in foveâ conspexit Lupum:
Hæc, inquit, merces fraudis ab Superis datur.

XVIII.

CANIS PARTURIENS.

Omnem aditum malis præcludito.

Habent insidias hominis blanditiæ mali,
Quas ut vitemus, versus subjecti monent.
Canis parturiens quum rogasset alteram

Ut fetum in ejus tugurio deponeret,
Facilè impetravit: dein reposcenti locum
Preces admovit, tempus exorans breve,
Dum firmiores catulos posset ducere.
Hoc quoque consumpto, flagitare validiùs
Cubile cœpit. Si mihi et turbæ meæ
Par, inquit, esse potueris, cedam loco.

XIX.

CANES FAMELICI.

Stultitia plerumque exitio est.

Stultum consilium non modò effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.
Corium depressum in fluvio viderunt Canes:
Id ut comesse extractum possent faciliùs,
Aquam cœpere bibere: sed rupti priùs
Periere, quàm, quod petierant, contingerent.

XX.

LEO SENEX, APER, TAURUS, ET ASINUS.

Miser, vel ignavissimo, cuique ludibrio est.

Quicumque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam jocus est in casu gravi.
Defectus annis, et desertus viribus,

Leo quum jaceret, spiritum extremum trahens,
Aper fulmineis ad eum venit dentibus,
Et vindicavit ictu veterem injuriam:
Infestis Taurus mox confodit cornibus
Hostile corpus. Asinus, ut vidit ferum
Impunè lædi, calcibus frontem exterit.
At ille exspirans: Fortes indignè tuli
Mihi insultare: te, naturæ dedecus,
Quòd ferre cogor, certè bis videor mori.

XXI.

MUSTELA ET HOMO.

Qui alteri suam ob causam commodat, injuriâ postulat id gratiæ apponi sibi.

Mustela ab Homine prensa, quùm instantem necem
Effugere vellet; Quæso, inquit, parce mihi,
Quæ tibi molestis muribus purgo domum.
Respondit ille: Faceres si causâ meâ,
Gratum esset, et dedissem veniam supplici;
Nunc quia laboras ut fruaris reliquiis
Quas sunt rosuri, simul et ipsos devores,
Noli imputare vanum beneficium mihi.
Atque ita locutus, improbam leto dedit.
Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
Quorum privata servit utilitas sibi,
Et meritum inane jactant imprudentibus.

XXII.

CANIS FIDELIS.

Suspecta malorum beneficia.

Repentè liberalis stultis gratus est;
Verùm peritis inritos tendit dolos.
Nocturnus quum fur panem misisset Cani,
Objecto tentans an cibo posset capi:
Heus! si, inquit, linguam vis meam præcludere,
Ne latrem pro re domini, multùm falleris.
Namque ista subita me jubet benignitas
Vigilare, facias ne meâ culpâ lucrum.

XXIII.

RANA ET BOS.

Potentes ne tentes æmulari.

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam Rana conspexit Bovem,
Et, tacta invidiâ tantæ magnitudinis,
Rugosam inflavit pellem: tum gnatos suos
Interrogavit an Bove esset latior.
Illi negârunt. Rursus intendit cutem
Majore nisu; et simili quæsivit modo
Quis major esset. Illi dixerunt, Bovem.
Novissimè indignata, dum vult validiùs
Inflare sese, rupto jacuit corpore.

XXIV.

CANIS ET CROCODILUS.

Rete ne tendas Accipitri et Miluo.

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam, et deridentur turpiter.
Canes currentes bibere in Nilo flumine,
A Crocodilis ne rapiantur, traditum est.
Igitur quum currens bibere cœpisset Canis,
Sic Crocodilus: Quamlibet lambe, otio
Pota, atque accede Nilo temerè, de dolo
Noli vereri. At ille, Facerem mehercule,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meæ.

XXV.

VULPIS ET CICONIA.

Par pari refertur.

Nulli nocendum; si quis verò læserit,
Mulctandum simili jure fabella admonet.
Vulpis ad cœnam dicitur Ciconiam
Prior invitasse, et illi in patenâ liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit Ciconia:
Quæ Vulpem quum revocasset, intrito cibo
Plenam lagenam posuit: huic rostrum inserens

Satiatur ipsa, torquet convivam fame:
Quæ quum lagenæ frustra collum lamberet,
Peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
Sua quisque exempla debet æquo animo pati.

XXVI.

CANIS ET VULTURIUS.

Avarus suus sibi carnifex est.

HAEC res avaris esse conveniens potest,
Et qui, humiles nati, dici locupletes student.
Humana effodiens ossa, thesaurum Canis
Invenit; et violârat quia Manes Deos,
Injecta est illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut sanctæ religioni penderet.
Itaque aurum dum custodit, oblitus cibi,
Fame est consumptus; quem stans Vulturius super
Fertur locutus: O Canis, meritò jaces,
Qui concupisti subitò regales opes,
Trivio conceptus, et educatus stercore!

XXVII.

VULPIS ET AQUILA.

Ne magnus tenuem despicito.

QUAMVIS sublimes debent humiles metuere,
Vindicta docili quia patet solertiæ.

Vulpinos catulos Aquila quondam sustulit,
Nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
Hanc persecuta mater orare incipit,
Ne tantum miseræ luctum importaret sibi.
Contempsit illa, tuta quippe ipso loco.
Vulpis ab arâ rapuit ardentem facem,
Totamque flammis arborem circumdedit,
Hosti dolorem damno miscens sanguinis.
Aquila ut periclo mortis eriperet suos,
Incolumes gnatos supplex Vulpi tradidit.

XXVIII.

ASINUS ET APER.

Est cui magno constitit dicterium.

Plerumque stulti risum dum captant levem,
Gravi destringunt alios contumeliâ,
Et sibi nocivum concitant periculum.
Asellus Apro quum fuisset obvius,
Salve, inquit, frater. Ille indignans repudiat
Officium, et quærit cur sic mentiri velit.
Asinus demisso pene: Si similem negàs
Tibi me esse, certè simile est hoc rostro tuo.
Aper, quum vellet facere generosum impetum,
Repressit iram: et, Facilis vindicta est mihi:
Sed inquinari nolo ignavo sanguine.

XXIX.

RANAE ET TAURI.

Mala publica in plebem recidunt.

Humiles laborant ubi potentes dissident.
Rana in palude pugnam Taurorum intuens,
Heu! quanta nobis instat pernicies! ait.
Interrogata ab aliâ cur hoc diceret,
De principatu quum decertarent gregis,
Longèque ab illis degerent vitam boves:
Est statio separata, ac diversum genus;
Sed pulsus regno nemoris qui profugerit
Paludis in secreta veniet latibula,
Et proculcatas obteret duro pede.
Ita caput ad nostrum furor illorum pertinet.

XXX.

MILVUS ET COLUMBAE.

Cui fidas vide.

Qui se committit homini tutandum improbo,
Auxilia dum requirit, exitium invenit.
Columbæ sæpè quum fugissent Miluum,
Et celeritate pennæ evitassent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam,
Et genus inerme tali decepit dolo:

Quare sollicitum potiùs ævum ducitis,
Quàm regem me creatis icto fœdere,
Qui vos ab omni tutas præstem injuriâ?
Illæ credentes tradunt sese Miluo:
Qui, regnum adeptus, cœpit vesci singulas,
Et exercere imperium sævis unguibus.
Tunc de reliquis una: Meritò plectimur.

Digitized by Google

PHAEDRI FABULARUM

LIBER SECUNDUS.

PROLOGUS.

AUCTOR.

EXEMPLIS continetur Aesopi genus,
Nec aliud quidquam per fabellas quæritur,
Quàm corrigatur error ut mortalium,
Acuatque sese diligens industria.
Quicumque fuerit ergo narrantis jocus,
Dum capiat aurem, et servet propositum suum,
Re commendatur, non auctoris nomine.
Equidem omni curâ morem servabo senis:
Sed si libuerit aliquid interponere,
Dictorum sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes, Lector, accipias velim,
Ita sic rependet illi brevitas gratiam:
Cujus verbosa ne sit commendatio.

FABULA I.

LEO, PRAEDATOR, ET VIATOR.

Sunt etiam sua præmia laudi.

Attende cur negare cupidis debeas,
Modestis etiam offerre quod non petierint.
Super juvencum stabat dejectum Leo:
Prædator intervenit, partem postulans:
Darem, inquit, nisi soleres per te sumere.
Et improbum rejecit. Fortè innoxius
Viator est deductus in eumdem locum,
Feroque viso retulit retro pedem.
Cui placidus ille, Non est quòd timeas, ait;
Et quæ debetur pars tuæ modestiæ
Audacter tolle. Tunc, diviso tergore,
Silvas petivit, homini ut accessum daret.
Exemplum egregium prorsus et laudabile:
Verùm est aviditas dives, et pauper pudor.

II.

ANUS, PUELLA, ET VIR.

Similis simili gaudet.

A feminis utcumque spoliari viros,
Ament, amentur, nempe exemplis discimus.
Aetatis mediæ quemdam mulier non rudis

Google

Tenebat, annos celans elegantiâ :
Animosque ejusdem pulchra juvenis ceperat.
Ambæ, videri dum volunt illi pares,
Capillos Homini legere cœpere invicem :
Quum se putaret fingi curâ mulierum,
Calvus repentè factus est; nam funditùs
Canos Puella, nigros Anus, evellerat.

III.

HOMO ET CANIS.

Impunitas peccandi illecebra.

Lacerratus quidam morsu vehementis Canis
Tinctum cruore panem misit malefico,
Audierat esse quod remedium vulneris.
Tunc sic Aesopus : Noli coram pluribus
Hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
Quum scierint esse tale culpæ præmium.
Successus improborum plures adlicit.

IV.

AQUILA, FELES, ET APER.

Vir dolosus seges est mali.

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat :
Feles cavernam nacta in mediâ pepererat :
Sus nemoris cultrix fetum ad imam posuerat.

Tum fortuitum Feles contubernium
Fraude et scelestâ sic evertit malitiâ.
Ad nidum scandit volucris : Pernicies, ait,
Tibi paratur, forsan et miseræ mihi :
Nam fodere terram quòd vides quotidie
Aprum insidiosum, quercum vult evertere,
Ut nostram in plano facilè progeniem opprimat.
Terrore effuso et perturbatis sensibus,
Derepit ad cubile setosæ Suis ;
Magno, inquit, in periclo sunt gnati tui.
Nam simul exieris pastum cum tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi.
Hunc quoque timore postquam complevit locum,
Dolosa tuto condidit sese cavo :
Inde evagata noctu, suspenso pede,
Ubi escâ se replevit et prolem suam,
Pavorem simulans prospicit toto die.
Ruinam metuens Aquila ramis desidet :
Aper rapinam vitans non prodit foras.
Quid multa? inediâ sunt consumpti cum suis,
Felisque catulis largam præbuerunt dapem.
Quantùm homo bilinguis sæpè concinnet mali,
Documentum habere stulta credulitas potest.

V.

CAESAR AD ATRIENSEM.

Ne quid nimis.

Est ardelionum quædam Romæ natio,
Trepidè concursans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nihil agens

Sibi molesta, et aliis odiosissima.
Hanc emendare, si tamen possum, volo
Verâ fabellâ; pretium est operæ attendere.
Cæsar Tiberius quum, petens Neapolim,
In Misenensem villam venisset suam,
Quæ, monte summo posita Luculli manu,
Prospectat Siculum et prospicit Tuscum mare;
Ex alticinctis unus atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio
Erat destricta, cirris dependentibus,
Perambulante læta domino viridia,
Alveolo cœpit ligneo conspergere
Humum æstuantem, jactans officium come.
Sed deridetur. Inde notis flexibus
Præcurrit alium in xystum, sedans pulverem.
Agnoscit hominem Cæsar, remque intelligit.
Id ut putavit esse nescio quid boni,
Heus! inquit dominus; ille enimverò adsilit,
Donationis, alapæ certè, gaudio.
Tum sic jocata est tanti majestas ducis:
Non multùm egisti, et opera nequidquam periit;
Multò majoris alapæ mecum veneunt.

VI.

AQUILA, CORNIX, ET TESTUDO.

Potentiam malitiâ adjutam quis effugiat?

Contra potentes nemo est munitus satis;
Si verò accessit consiliator maleficus,
Vis et nequitia quidquid oppugnant, ruit.
Aquila in sublime sustulit Testudinem:

Quæ quum abdidisset corneâ corpus domo,
Nec ullo pacto lædi posset condita,
Venit per auras Cornix; et propter volans,
Opimam sanè prædam rapuisti unguibus,
Sed, nisi monstràro quid sit faciendum tibi,
Gravi nequidquam te lassabis pondere.
Promissâ parte, suadet ut scopulum super
Altis ab astris duram inlidat corticem,
Quâ comminutâ facilè vescatur cibo.
Inducta his verbis Aquila monitis paruit,
Simul et magistræ largè divisit dapem.
Sic tuta quæ naturæ fuerat munere,
Impar duabus, occidit tristi nece.

VII.

MULI ET LATRONES.

Plura timenda divitibus.

Muli gravati sarcinis ibant duo;
Unus ferebat fiscos cum pecuniâ,
Alter tumentes multo saccos hordeo.
Ille, onere dives, celsâ cervice eminens,
Clarumque collo jactans tintinnabulum:
Comes quieto sequitur et placido gradu.
Subitò Latrones ex insidiis advolant,
Interque cædem ferro Mulum tuditant.
Diripiunt nummos, negligunt vile hordeum.
Spoliatus igitur casus quum fleret suos,
Equidem, inquit alter, me contemptum gaudeo;
Nam nihil amisi, nec sum læsus vulnere.
Hoc argumento tuta est hominum tenuitas,
Magnæ periclo sunt opes obnoxiæ.

VIII.

CERVUS ET BOVES.

Plus videas tuis oculis quàm alienis.

Cervus nemorosis excitatus latibulis
Ut venatorum fugeret instantem necem,
Cæco timore proximam villàm petit,
Et opportuno se bubili condidit.
Hìc Bos latenti, Quidnam voluisti tibi,
Infelix, ultro qui ad necem cucurreris,
Hominumque tecto spiritum commiseris?
At ille supplex: Vos modò, inquit, parcite;
Occasione rursus erumpam datâ.
Spatium diei noctis excipiunt vices.
Frondem bubulcus adfert, nec ideo videt.
Eunt subinde, et redeunt omnes rustici;
Nemo animadvertit: transit etiam villicus,
Nec ille quidquam sentit. Tum gaudens ferus
Bobus quietis agere cœpit gratias,
Hospitium adverso quòd præstiterint tempore.
Respondit unus: Salvum te cupimus quidem;
Sed ille qui oculos centum habet si venerit,
Magno in periclo vita vertetur tua.
Hæc inter ipse dominus a cœnâ redit:
Et quia corruptos viderat nuper Boves,
Accedit ad præsepe: Cur frondis parum est?
Stramenta desunt. Tollere hæc aranea
Quanti est laboris? Dum scrutatur singula,
Cervi quoque alta est conspicatus cornua;
Quem convocatâ jubet occidi familiâ,
Prædamque tollit. Hæc significat fabula
Dominum videre plurimùm in rebus suis.

EPILOGUS.

AUCTOR.

Invidia virtutum comes.

Aesopi ingenio statuam posuere Attici;
Servumque collocârunt æternâ in basi,
Patere honoris scirent ut cuncti viam,
Nec generi tribui, sed virtuti, gloriam.
Quoniam occupârat alter, ne primus forem,
Ne solus esset studui, quod superfuit.
Neque hæc invidia, verùm est æmulatio.
Quòd si labori faverit Latium meo,
Plures habebit, quos opponat Græciæ.
Si livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.
Si nostrum studium ad aures pervenit tuas,
Et arte fictas animus sentit fabulas;
Omnem querelam submovet felicitas.
Sin autem et illis doctus occurrit labor,
Sinistra quos in lucem natura extulit,
Nec quidquam possunt, nisi meliores carpere;
Fatale exitium corde durato feram,
Donec fortunam criminis pudeat sui.

Google

PHAEDRI FABULARUM

LIBER TERTIUS.

PROLOGUS.

PHAEDRUS AD EUTYCHUM.

Phaedri libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, a negotiis,
Ut liber animus sentiat vim carminis.
Verùm, inquis, tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horæ pereat officii mei.
Non ergo causa est manibus id tangi tuis,
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortassè dices: Aliquæ venient feriæ,
Quæ me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne, quæso, potiùs viles næniás,
Impendas curam quàm rei domesticæ,
Reddas amicis tempora, uxori vaces,
Animum relaxes, otium des corpori,
Ut adsuetam fortiùs præstes vicem?
Mutandum tibi propositum est et vitæ genus,
Intrare si Musarum limen cogitas.
Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
In quo tonanti sancta Mnemosyne Jovi,
Fecunda novies, artium peperit chorum;
Quamvis in ipsâ penè sim natus scholâ,
Curamque habendi penitùs corde eraserim,
Et laude multâ vitam in hanc incubuerim;
Fastidiosè tamen in cœtum recipior.
Quid credis illi accidere qui magnas opes
Exaggerare quærit omni vigiliâ,

Docto labori dulce præponens lucrum?
Sed jam, quodcumque fuerit (ut dixit Sinon
Ad regem quum Dardaniæ perductus foret),
Librum exarabo tertium Aesopi stylo,
Honori et meritis dedicans illum tuis.
Quem si leges, lætabor; sin autem minùs,
Habebunt certè quo se oblectent posteri.
Nunc, fabularum cur sit inventum genus,
Brevi docebo. Servitus obnoxia,
Quia quæ volebat non audebat dicere,
Adfectus proprios in fabellas transtulit,
Calumniamque fictis elusit jocis.
Aesopi illius semitâ feci viam,
Et cogitavi plura quàm reliquerat,
In calamitatem deligens quædam meam.
Quòd si accusator alius Sejano foret,
Si testis alius, judex alius denique,
Dignum faterer esse me tantis malis,
Nec his dolorem delenirem remediis.
Suspicione si quis errabit suâ,
Et rapiet ad se quod erit commune omnium,
Stultè nudabit animi conscientiam.
Huic excusatum me velim nihilominus:
Neque enim notare singulos mens est mihi;
Verùm ipsam vitam et mores hominum ostendere.
Rem me professum dicet fors aliquis gravem.
Si Phryx Aesopus potuit, Anacharsis Scytha
Aeternam famam condere ingenio suo:
Ego, litteratæ qui sum propior Græciæ,
Cur somno inerti deseram patriæ decus,
Threissa quum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit, et domuit feras,
Hebrique tenuit impetus dulci morâ?
Ergo hinc abesto, Livor, ne frustra gemas,
Quoniam mihi solemnis debetur gloria.

Induxi te ad legendum ; sincerum mihi
Candore noto reddas judicium peto.

FABULA I.

ANUS AD AMPHORAM.

Rei bonæ vel vestigia delectant.

Anus jacere vidit epotam Amphoram,
Adhuc Falernâ fæce, et testâ nobili,
Odorem quæ jucundum latè spargeret.
Hunc postquam totis avida traxit naribus :
O suavis anima, quale in te dicam bonum
Antehac fuisse, tales quum sint reliquiæ!
Hoc quò pertineat dicet qui me noverit.

II.

PANTHERA ET PASTORES.

Benefico bene erit.

Solet a despectis par referri gratia.
Panthera imprudens olim in foveam decidit.
Vidêre agrestes : alii fustes congerunt,
Alii onerant saxis; quidam contrà miseriti,
Perituræ quippe, quamvis nemo læderet,
Misêre panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est, abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridiè.

At illa, vires ut refecit languidas,
Veloci saltu foveâ sese liberat,
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis, provolat,
Pecus trucidat, ipsos pastores necat,
Et, cuncta vastans, sævit irato impetu.
Tùm sibi timentes, qui feræ pepercerant,
Damnum haud recusant, tantùm pro vitâ rogant.
At illa: Memini qui me saxo petierint,
Qui panem dederint: vos timere absistite;
Illis revertor hostis qui me læserant.

III.

AESOPUS ET RUSTICUS.

Experientia præstantior arte.

Usu peritus hariolo velocior
Vulgò esse fertur; causa sed non dicitur:
Notescet quæ nunc primùm fabellâ meâ.
Habenti cuidam pecora pepererunt oves
Agnos humano capite. Monstro exterritus,
Ad consulendos currit mærens hariolos.
Hic pertinere ad domini respondet caput,
Et avertendum victimâ periculum:
Ille autem adfirmat conjugem esse adulteram,
Et insitivos significari liberos,
Sed expiari posse majori hostiâ.
Quid multa? variis dissident sententiis,
Hominisque curam curâ majore adgravant.
Aesopus ibi stans, naris emunctæ senex,
Natura numquam verba cui potuit dare:

Si procurare vis ostentum, Rustice,
Uxores, inquit, da tuis pastoribus.

IV.

SIMII CAPUT.

Mentem hominis spectato, non frontem.

Pendere ad lanium quidam vidit Simium,
Inter reliquas merces atque obsonia.
Quæsivit quidnam saperet. Tùm lanius jocans:
Quale, inquit, caput est, talis præstatur sapor.
Ridiculè magis hoc dictum, quàm verè, æstimo,
Quando et formosos sæpè inveni pessimos;
Et turpi facie multos cognovi optimos.

V.

AESOPUS ET PETULANS.

Erit ubi pœnas det procax audacia.

Successus ad perniciem multos devocat.
Aesopo quidam Petulans lapidem impegerat.
Tantò, inquit, melior. Assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus: Plus non habeo mehercule;
Sed unde accipere possis, monstrabo tibi.
Venit ecce dives et potens; huic similiter
Impinge lapidem, et dignum accipies præmium.
Persuasus ille, fecit quod monitus fuit.

Sed spes fefellit impudentem audaciam;
Comprehensus namque pœnas persolvit cruce.

VI.

MUSCA ET MULA.

Ridenda imbecillorum superbiloquentia.

Musca in temone sedit; et Mulam increpans:
Quàm tarda es! inquit: non vis citiùs progredi?
Vide ne dolone collum compungam tibi.
Respondit illa: Verbis non moveor tuis;
Sed istum timeo sellâ qui primâ sedens
Jugum flagello temperat lento meum,
Et lora frenis continet spumantibus.
Quapropter aufer frivolam insolentiam;
Namque ubi strigandum est, et ubi currendum, scio.
Hàc derideri fabulâ meritò potest
Qui, sine virtute, vanas exercet minas.

VII.

CANIS ET LUPUS.

Liber inops servo divite felicior.

Quàm dulcis sit libertas breviter proloquar.
Cani perpasto macie confectus Lupus
Fortè occurrit: salutantes dein invicem
Ut restiterunt: Unde sic, quæso, nites?

Aut quo cibo fecisti tantùm corporis?
Ego, qui sum longè fortior, pereo fame.
Canis simpliciter: Eadem est conditio tibi,
Præstare domino si par officium potes.
Quod? inquit ille. Custos ut sis liminis,
A furibus tuearis et noctu domum.
Ego verò sum paratus: nunc patior nives
Imbresque, in silvis asperam vitam trahens:
Quantò est facilius mihi sub tecto vivere,
Et otiosum largo satiari cibo!
Veni ergo mecum. Dum procedunt, adspicit
Lupus a catenâ collum detritum Canis.
Unde hoc, amice? Nihil est. Dic, quæso, tamen.
Quia videor acer, adligant me interdiu,
Luce ut quiescam, et vigilem nox quum venerit;
Crepusculo solutus, quà visum est, vagor.
Adfertur ultro panis; de mensâ suâ
Dat ossa dominus; frusta jactat familia,
Et, quod fastidit quisque, pulmentarium.
Sic sine labore venter impletur meus.
Age, si quò abire est animus, est licentia?
Non planè est, inquit. Fruere quæ laudas, Canis;
Regnare nolo, liber ut non sim mihi.

VIII.

FRATER ET SOROR.

Sat pulcher qui sat bonus.

PRAECEPTO monitus, sæpè te considera.
Habebat quidam filiam turpissimam,
Itidemque insigni et pulchrâ facie filium.

Hi speculum in cathedrâ matris, ut positum fuit,
Pueriliter ludentes fortè inspexerant.
Hic se formosum jactat; illa irascitur,
Nec gloriantis sustinet Fratris jocos,
Accipiens (quid enim?) cuncta in contumeliam.
Ergo ad patrem cucurrit, læsura invicem,
Magnâque invidiâ criminatur filium,
Vir natus quòd rem feminarum tetigerit.
Amplexus utrumque ille, et carpens oscula,
Dulcemque in ambos caritatem partiens:
Quotidie, inquit, speculo vos uti volo:
Tu, formam ne corrumpas nequitiæ malis;
Tu, faciem ut istam moribus vincas bonis.

IX.

SOCRATES DE AMICIS.

Fidelem ubi invenias virum?

VULGARE Amici nomen, sed rara est fides.
Quum parvas ædes sibi fundasset Socrates,
(Cujus non fugio mortem, si famam adsequar,
Et cedo invidiæ, dummodo absolvar cinis;)
E populo sic nescio quis, ut fieri solet:
Quæso, tam angustam, talis vir, ponis domum?
Utinam, inquit, veris hanc Amicis impleam!

Digitized by Google

X.

AUCTOR DE CREDENDO.

Ne sis credulus, maximè criminatori.

PERICULOSUM est credere et non credere.
Utriusque exemplum breviter exponam rei.
Hippolytus obiit, quia novercæ creditum est;
Cassandræ quia non creditum, ruit Ilium:
Ergo exploranda est veritas multùm priùs
Quàm stulta pravè judicet sententia.
Sed fabulosâ ne vetustate elevem,
Narrabo tibi memoriâ quod factum est meâ.
Maritus quidam quum diligeret conjugem,
Togamque puram jam pararet filio,
Seductus in secretum a liberto suo,
Sperante hæredem suffici se proximum.
Qui, quum de puero multa mentitus foret,
Et plura de flagitiis castæ mulieris,
Adjecit id, quod sentiebat maximè
Doliturum amanti, ventitare adulterum,
Stuproque turpi pollui famam domûs.
Incensus ille falso uxoris crimine,
Simulavit iter ad villam, clamque in oppido
Subsedit; deinde noctu subitò januam
Intravit, rectà cubiculum uxoris petens,
In quo dormire mater gnatum jusserat,
Aetatem adultam servans diligentiùs.
Dum quærunt lumen, dum concursant familia,
Iræ furentis impetum non sustinens,
Ad lectum accedit, tentat in tenebris caput.

Ut sentit tonsum, gladio pectus transigit,
Nihil respiciens, dum dolorem vindicet.
Lucernâ adlatâ, simul adspexit filium,
Sanctamque uxorem dormientem cubiculo,
Sopita primo quæ nil somno senserat:
Repræsentavit in se pœnam facinoris,
Et ferro incubuit, quod credulitas strinxerat.
Accusatores postulârunt mulierem,
Romamque pertraxerunt ad centumviros.
Maligna insontem deprimit suspicio,
Quòd bona possideat. Stant patroni, fortiter
Causam tuentes innocentis feminæ.
A divo Augusto tunc petiere judices
Ut adjuvaret jurisjurandi fidem,
Quòd ipsos error implicuisset criminis.
Qui postquam tenebras dispulit calumniæ,
Certumque fontem veritatis reperit:
Luat, inquit, pœnas causa libertus mali;
Namque orbam gnato, simul et privatam viro,
Miserandam potiùs quàm damnandam existimo.
Quòd si damnanda perscrutatus crimina
Paterfamilias esset, si mendacium
Subtiliter limasset, a radicibus
Non evertisset scelere funesto domum.
Nil spernat auris, nec tamen credat statim;
Quandoquidem et illi peccant quos minimè putes,
Et qui non peccant impugnantur fraudibus.
Hoc admonere simplices etiam potest
Opinione alterius ne quid ponderent:
Ambitio namque dissidens mortalium
Aut gratiæ subscribit, aut odio suo.
Erit ille notus quem per te cognoveris.
Hæc executus sum propterea pluribus,
Brevitate nimiâ quoniam quosdam offendimus.

XI.

EUNUCHUS AD IMPROBUM.

Ut quemque deus vult esse, ita est.

Eunuchus litigabat cum quodam improbo,
Qui, super obscena dicta et petulans jurgium,
Damnum insectatus est amissi corporis.
Quin, ait, hoc unum est, cur laborem validiùs,
Integritatis testes quia desunt mihi.
Sed quid fortunæ, stulte, delictum arguis?
Id demum est homini turpe quod meruit pati.

XII.

PULLUS AD MARGARITAM.

Optima sæpè despecta.

In sterquilinio Pullus gallinaceus,
Dum quærit escam, Margaritam reperit:
Jaces indigno, quanta res, inquit, loco!
O si quis pretii cupidus vidisset tui,
Olim redisses ad splendorem pristinum.
Ego quòd te inveni, potior cui multò est cibus,
Nec tibi prodesse nec mihi quidquam potest.
Hoc illis narro qui me non intelligunt.

XIII.

APES, FUCI, ET VESPA.

Opus artificem probat.

Apes in altâ quercu fecerant favos:
Hos Fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est, Vespâ judice.
Quæ genus utrumque nosset quum pulcherrimè,
Legem duabus hanc proposuit partibus:
Non inconveniens corpus, et par est color,
In dubium planè res ut meritò venerit:
Sed, ne relligio peccet imprudens mea,
Alveos accipite, et ceris opus infundite,
Ut ex sapore mellis et formâ favi,
De quîs nunc agitur, auctor horum adpareat.
Fuci recusant; Apibus conditio placet.
Tunc illa talem sustulit sententiam:
Apertum est quis non possit, et quis fecerit:
Quapropter Apibus fructum restituo suum.
Hanc præterîssem fabulam silentio,
Si pactam Fuci non recusassent fidem.

XIV.

AESOPUS LUDENS.

Otiare, quò labores.

Puerorum in turbâ quidam ludentem Atticus
Aesopum nucibus quum vidisset, restitit,
Et quasi delirum risit. Quod sensit simul
Derisor potiùs quàm deridendus senex;
Arcum retensum posuit in mediâ viâ:
Heus! inquit, sapiens, expedi quid fecerim.
Concurrit populus: ille se torquet diu,
Nec quæstionis positæ causam intelligit:
Novissimè succumbit. Tum victor sophus:
Citò rumpes arcum, semper si tensum habueris;
At si laxâris, quum voles erit utilis.
Sic ludus animo debet aliquandò dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

XV.

CANIS AD AGNUM.

Qui educat pater magis quàm qui genuit.

Inter capellas Agno balanti Canis,
Stulte, inquit, erras, non est hîc mater tua:
Ovesque segregatas ostendit procul.
Non illam quæro quæ, quum libitum est, concipit,

Dein portat onus ignotum certis mensibus,
Novissimè prolapsam effundit sarcinam;
Verùm illam quæ me nutrit admoto ubere,
Fraudatque gnatos lacte, ne desit mihi.
Tamen illa est potior quæ te peperit. Non ita est:
Unde illa scivit niger an albus nascerer?
Age porrò scisset: quum crearer masculus,
Beneficium magnum sanè natali dedit,
Ut exspectarem lanium in horas singulas!
Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hâc sit potior, quæ jacentis miserita est,
Dulcemque sponte præstat benevolentiam?
Facit parentes bonitas, non necessitas.
His demonstrare voluit auctor versibus,
Obsistere homines legibus, meritis capi.

XVI.

CICADA ET NOCTUA.

Humanitas et gratior et tutior.

HUMANITATI qui se non accommodat
Plerùmque pœnas oppetit superbiæ.
Cicada acerbum Noctuæ convicium
Faciebat, solitæ victum in tenebris quærere,
Cavoque ramo capere somnum interdiu.
Rogata est ut taceret; multò validiùs
Clamare cœpit. Rursus admotâ prece,
Accensa magis est. Noctua, ut vidit sibi
Nullum esse auxilium, et verba contemni sua,
Hâc est adgressa garrulam fallaciâ:
Dormire quia me non sinunt cantus tui,

Sonare citharâ quos putes Apollinis,
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit; si non fastidis, veni,
Unà bibamus. Illa, quæ ardebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupidè advolavit. Noctua, egressa e cavo,
Trepidantem consectata est, et leto dedit.
Sic, viva quod negârat, tribuit mortua.

XVII.

ARBORES IN DEORUM TUTELA.

Fructu, non foliis, arborem æstima.

Olim, quas vellent esse in tutelâ suâ,
Divi legerunt arbores. Quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit, Phœbo laurea,
Pinus Cybebæ, populus celsa Herculi.
Minerva, admirans quare steriles sumerent,
Interrogavit. Causam dixit Juppiter:
Honore fructum ne videamur vendere.
At, me hercule, narrabit quod quis voluerit,
Oliva nobis, propter fructum, est gratior.
Tunc sic deorum genitor atque hominum sator:
O gnata, meritò sapiens dicêre omnibus:
Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria.
Nihil agere quod non prosit fabella admonet.

XVIII.

PAVO AD JUNONEM.

Tuis contentus, ne concupiscas aliena.

PAVO ad Junonem venit, indignè ferens
Cantus luscinii quòd sibi non tribuerit:
Illum esse cunctis avibus admirabilem;
Se derideri, simul ac vocem miserit.
Tunc, consolandi gratiâ, dixit dea:
Sed formâ vincis, vincis magnitudine;
Nitor smaragdi collo præfulget tuo,
Pictisque plumis gemmeam caudam explicas.
Quò mî, inquit, mutam speciem, si vincor sono?
Fatorum arbitrio partes sunt vobis datæ:
Tibi forma, vires aquilæ, luscinio melos,
Augurium corvo, læva cornici omina,
Omnesque propriis sunt contentæ dotibus.
Noli adfectare quod tibi non est datum,
Delusa ne spes ad querelam recidat.

XIX.

AESOPUS AD GARRULUM.

Multi homines nomine, non re.

AESOPUS domino solus quum esset familia,
Parare cœnam jussus est maturiùs.

Ignem ergo quærens, aliquot lustravit domos;
Tandemque invenit ubi lucernam accenderet.
Tum circumeunti fuerat quòd iter longius,
Effecit brevius, namque rectà per forum
Cœpit redire. Et quidam e turbâ Garrulus:
Aesope, medio sole, quid cum lumine?
Hominem, inquit, quæro. Et abiit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum rettulit,
Sensit profectò se hominem non visum seni,
Intempestivè qui occupato adluserit.

EPILOGUS.

POETA.

Multùm auxiliatur qui citò.

Supersunt mihi quæ scribam, sed parco sciens;
Primùm esse ne tibi videar molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas;
Dein, si quis eadem fortè conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui:
Quamvis materiæ tanta abundet copia,
Labori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitati nostræ præmium ut reddas peto
Quod es pollicitus: exhibe vocis fidem;
Nam vita morti propior est quotidie,
Et hoc minùs usu veniet ad me muneris,
Quò plus consumet temporis dilatio.
Si citò rem perages, usus fiet longior:
Fruar diutiùs, si celeriùs cœpero.
Languentis ævi dum sunt aliquæ reliquiæ,
Auxilio locus est: olim senio debilem

Frustra adjuvare bonitas nitetur tua,
Quum jam desierit esse beneficium utile,
Et mors vicina flagitabit debitum.
Stultum admovere tibi preces sexcenties,
Proclivis ultro quum sit misericordia.
Sæpè impetravit veniam confessus reus;
Quantò innocenti justiùs debet dari!
Tuæ sunt partes, fuerunt aliorum priùs,
Dein simili gyro venient aliorum vices.
Decerne quod religio, quod patitur fides,
Et gratulari me fac judicio tuo.
Excedit animus quem proposuit terminum;
Sed difficulter continetur spiritus,
Integritatis qui sinceræ conscius
A noxiorum premitur insolentiis.
Qui sint requiris; apparebunt tempore.
Ego, quondam legi quam puer, sententiam,
Palàm mutire plebeio periculum est,
Dum sanitas constabit, pulchrè meminero.

PHAEDRI FABULARUM

LIBER QUARTUS.

PROLOGUS.

POETA AD PARTICULONEM.

Quum destinassem operis habere terminum,
In hoc, ut aliis esset materiæ satis,
Consilium tacito corde damnavi meum.
Nam si quis talis etiam est tituli artifex,
Quo pacto divinabit quidnam omiserim,
Ut illud ipsum cupiam famæ tradere,
Sua cuique quum sit animi cogitatio,
Colorque proprius? Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio, causam scribendi dedit.
Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis
Quas Aesopeas, non Aesopi, nomino,
Quasi paucas ostenderit, ego plures dissero,
Usus vetusto genere, sed rebus novis.
Quartum libellum dum tu variè perleges,
Hunc obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet.
Mihi parta laus est, quòd tu, quòd similes tui,
Vestras in chartas verba transfertis mea,
Dignumque longâ judicatis memoriâ.
In litterarum ire plausum desidero.

PRAEFATIO.

Joculare tibi videtur; et sanè leve,
Dum nil habemus majus, calamo ludimus:
Sed diligenter intuere has nænias.
Quantùm sub his utilitatis reperies!
Non semper ea sunt quæ videntur; decipit
Frons prima multos; rara mens intelligit,
Quod interiore condidit cura angulo.
Hoc ne locutus sine mercede existimer,
Fabellam adjiciam de Mustelâ et Muribus.

FABULA I.

MUSTELA ET MURES.

Astutus astu non capitur.

Mustela, quum, annis et senectâ debilis,
Mures veloces non valeret adsequi,
Involvit se farinâ, et obscuro loco
Abjecit negligenter. Mus, escam putans,
Adsiluit, et compressus occubuit neci;
Alter similiter, deinde periit tertius.
Aliquot secutis, venit et retorridus,
Qui sæpè laqueos et muscipula effugerat;
Proculque insidias cernens hostis callidi:
Sic valeas, inquit, ut farina es, quæ jaces.

II.

ASINUS ET GALLI.

Miserrimus qui, in vitâ miser, post mortem miserior.

Qui natus est infelix, non vitam modò
Tristem decurrit, verùm post obitum quoque
Persequitur illum dura fati miseria.
Galli Cybebes circùm in quæstus ducere
Asinum solebant, bajulantem sarcinas.
Is quum labore et plagis esset mortuus,
Detractâ pelle, sibi fecerunt tympana.
Rogati mox a quodam, delicio suo
Quidnam fecissent; hoc locuti sunt modo:
Putabat se post mortem securum fore,
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo.

III.

VULPIS ET UVA.

Spernit superbus quæ nequit adsequi.

Fame coacta Vulpis altâ in vineâ
Uvam adpetebat, summis saliens viribus:
Quam tangere ut non potuit, discedens ait:
Nondum matura est, nolo acerbam sumere.
Qui, facere quæ non possunt, verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

Digitized by Google

IV.

EQUUS ET APER.

Vindictæ cupidus sibi malum arcessit.

Equus sedare solitus quò fuerat sitim,
Dum sese Aper volutat, turbavit vadum:
Hinc orta lis est. Sonipes, iratus fero,
Auxilium petiit hominis, quem dorso levans,
Rediit ad hostem. Jactis hunc telis eques
Postquam interfecit, sic locutus traditur:
Lætor tulisse auxilium me precibus tuis,
Nam prædam cepi, et didici quàm sis utilis.
Atque ita coëgit frenos invitum pati.
Tum mæstus ille: Parvæ vindictam rei
Dum quæro demens, servitutem repperi!
Hæc iracundos admonebit fabula,
Impunè potius lædi, quàm dedi alteri.

V.

POETA.

Homines non numerandi, sed ponderandi.

Plus esse in uno sæpè, quàm in turbâ, boni,
Narratione posteris tradam brevi.
Quidam decedens tres reliquit filias;

Digitized by Google

Unam formosam, et oculis venantem viros;
At alteram lanificam, frugi, et rusticam;
Devotam vino tertiam, et turpissimam.
Harum autem matrem fecit hæredem senex
Sub conditione, totam ut fortunam tribus
Aequaliter distribuat, sed tali modo,
Ne data possideant, aut fruantur; tùm simul
Habere res desierint, quas acceperint,
Centena matri conferant sestertia.
Athenas rumor implet. Mater sedula
Jurisperitos consulit: nemo expedit
Quo pacto non possideant quod fuerit datum,
Fructumve capiant; deinde, quæ tulerint nihil,
Quânam ratione conferant pecuniam.
Postquam consumpta est temporis longi mora,
Nec testamenti potuit sensus colligi,
Fidem advocavit, jure neglecto, parens:
Seponit mœchæ vestem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, eunuchos, glabros:
Lanificæ agellos, pecora, villam, operarios,
Boves, jumenta, et instrumentum rusticum:
Potrici plenam antiquis apothecam cadis,
Domum politam, et delicatos hortulos.
Sic destinata dare quum vellet singulis,
Et adprobaret populus qui illas noverat;
Aesopus mediâ subitò in turbâ constitit:
O, si maneret condito sensus patri,
Quàm graviter ferret quòd voluntatem suam
Interpretari non potuissent Attici!
Rogatus deindè, solvit errorem omnium.
Domum et ornamenta, cum venustis hortulis,
Et vina vetera, date lanificæ rusticæ.
Vestem, uniones, pediseqnos, et cetera,
Illi adsignate, vitam quæ luxu trahit.
Agros, villas, et pecora cum pastoribus,
Donate mœchæ. Nulla poterit perpeti

Ut moribus quid teneat alienum suis.
Deformis cultum vendet, ut vinum paret;
Agros abjiciet mœcha, ut ornatum paret;
At illa gaudens pecore, et lanæ dedita,
Quâcumque summâ tradet luxuriæ domum.
Sic nulla possidebit quod fuerit datum,
Et dictam matri conferent pecuniam
Ex pretio rerum quas vendiderint singulæ.
Ita, quod multorum fugit imprudentiam,
Unius hominis repperit solertia.

VI.

PUGNA MURIUM ET MUSTELARUM.

Feriunt summos fulmina montes.

Quum victi Mures Mustelarum exercitu
(Historia quorum in tabernis pingitur)
Fugerent, et arctos circum trepidarent cavos;
Aegre recepti, tamen evaserunt necem.
Duces eorum, qui capitibus cornua
Suis ligârant, ut conspicuum in prœlio
Haberent signum, quod sequerentur milites,
Hæsere in portis, suntque capti ab hostibus;
Quos immolatos victor avidis dentibus
Capacis alvi mersit tartareo specu.
Quemcumque populum tristis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum,
Minuta plebes facili præsidio latet.

VII.

POETA.

Stultus, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

Tu qui nasutè scripta destringis mea,
Et hoc jocorum legere fastidis genus,
Parvâ libellum sustine patientiâ,
Severitatem frontis dum placo tuæ,
Et in cothurnis prodit Aesopus novis.
Utinam nec umquam Pelii nemoris jugo
Pinus bipenni concidisset Thessalâ,
Nec ad professæ mortis audacem viam
Fabricasset Argus opere Palladio ratem,
Inhospitalis prima quæ ponti sinus
Patefecit, in perniciem Graiûm et Barbarûm!
Namque et superbi luget Aëtæ domus,
Et regna Peliæ scelere Medeæ jacent:
Quæ sævum ingenium variis involvens modis,
Illic per artus fratris explicuit fugam,
Hìc cæde patris Peliadum infecit manus.
Quid tibi videtur? hoc quoque insulsum est, ais,
Falsòque dictum; longè quia vetustior
Aegea Minos classe perdomuit freta,
Justoque vindicavit exemplo impetum.
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabellæ te juvant, nec fabulæ?
Noli molestus esse omnino litteris,
Majorem exhibeant ne tibi molestiam.
Hoc illis dictum est, qui stultitiam nauseant,
Et, ut putentur sapere, cœlum vituperant.

VIII.

VIPERA ET LIMA.

Maledico maledicens pejus audiet.

Mordaciorem qui improbo dente adpetit,
Hoc argumento se describi sentiat.
In officinam fabri venit Vipera.
Hæc quum tentaret si qua res esset cibi,
Limam momordit. Illa contrà contumax:
Quid me, inquit, stulta, dente captas lædere,
Omne adsuevi ferrum quæ corrodere?

IX.

VULPIS ET HIRCUS.

Improbi, ne pereant, perdunt.

Homo, in periclum simul ac venit, callidus
Reperire effugium alterius quærit malo.
Quum decidisset Vulpis in puteum inscia,
Et altiore clauderetur margine;
Devenit Hircus sitiens in eumdem locum,
Simul rogavit esset an dulcis liquor
Et copiosus. Illa, fraudem moliens:
Descende, amice; tanta bonitas est aquæ,
Voluptas ut satiari non possit mea.
Immisit se barbatus. Tum Vulpecula

Evasit puteo, nixa celsis cornibus,
Hircumque clauso liquit hærentem vado.

X.

DE VITIIS HOMINUM.

Suus cuique attributus est error; sed non videmus manticæ quod in tergo est.

PERAS imposuit Juppiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit,
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hâc re videre nostra mala non possumus;
Alii simul delinquunt, censores sumus.

XI.

FUR ARAM COMPILANS.

Antecedentem scelestum non deserit pede pœna claudo.

LUCERNAM Fur accendit ex arâ Jovis,
Ipsumque compilavit ad lumen suum.
Onustus qui sacrilegio quum discederet,
Repentè vocem sancta misit Religio:
Malorum quamvis ista fuerint munera,
Mihique invisa, ut non offendar subripi;
Tamen, sceleste, spiritu culpam lues,
Olim quum adscriptus venerit pœnæ dies.

Digitized by Google

Sed ne ignis noster facinori præluceat,
Per quem verendos excolit pietas deos,
Veto esse tale luminis commercium.
Ita hodie, nec lucernam de flammâ deûm,
Nec de lucernâ fas est accendi sacrum.
Quot res contineat hoc argumentum utiles,
Non explicabit alius quam qui repperit.
Significat primò, sæpè, quos ipse alueris,
Tibi inveniri maximè contrarios.
Secundò ostendit, scelera, non irâ deûm,
Fatorum dicto sed puniri tempore.
Novissimè interdicit ne cum malefico
Usum bonus consociet ullius rei.

XII.

MALAS ESSE DIVITIAS.

Opes irritamenta malorum.

Opes invisæ meritò sunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
Cœlo receptus propter virtutem Hercules,
Quum gratulantes persalutasset deos,
Veniente Pluto, qui Fortunæ est filius,
Avertit oculos. Causam quæsivit pater:
Odi, inquit, illum, quia malis amicus est,
Simulque objecto cuncta corrumpit lucro.

Digitized by Google

XIII.

LEO REGNANS.

Sinceritas laudanda.

Utilius homini nihil est quàm rectè loqui;
Probanda cunctis est quidem sententia;
Sed ad perniciem solet agi sinceritas.
Quum se ferarum regem fecisset Leo,
Et æquitatis vellet famam consequi,
A pristinâ deflexit consuetudine,
Atque inter illas, tenui contentus cibo,
Sancta incorruptâ jura reddebat fide.
[Pax alta raraque vigebat concordia,
Quam dura fregit jejuni regis fames.
Latrante stomacho vique effetâ corporis,
Angi se finxit saucium ægritudine.
Statim adstantes de morbo interrogat feras.
Illi proximus, et adflatus tetro halitu,
Putere fauces ait ursus sincerior:
Odiosæ veritatis brevi pœnas luit.
Timens et adulans contra jactat simius
Et casiam et cinnamum exhalare principem:
Subitâ discerptum est lanienâ mendacium.
Tum cauta Vulpis orat ut suam Leo
Infirmitatem excuset, mucumque et malam
Tenere nares pituitam, quæ sibi
Olfactum impediat. Hâc arte evasit necem.
Nocuere multis veritas et falsitas
Cum principibus, et potior sæpè argutia.]

XIV.

CAPELLAE ET HIRCI.

Pares non habitus, sed virtus facit.

BARBAM Capellæ quum impetrassent ab Jove,
Hirci mærentes indignari cœperant,
Quòd dignitatem feminæ æquassent suam:
Sinite, inquit, illas gloriâ vanâ frui,
Et usurpare vestri ornatum muneris,
Pares dum non sint vestræ fortitudinis.
Hoc argumentum monet ut sustineas tibi
Habitu esse similes qui sunt virtute impares.

XV.

GUBERNATOR ET NAUTAE.

In secundis time, in adversis spera.

QUUM de fortunis quidam quereretur suis,
Aesopus finxit consolandi gratiâ.
Vexata sævis navis tempestatibus,
Inter vectorum lacrymas, et mortis metum,
Ferri secundis tuta cœpit flatibus,
Nimiàque Nautas hilaritate extollere,
Faciem ad serenam subitò ut mutatur dies.
Factus periclo tum Gubernator sophus:
Parcè gaudere oportet, et sensim queri,
Totam quia vitam miscet dolor et gaudium.

XVI.

CANUM LEGATI AD JOVEM.

Nimia verecundia inverecundum facit.

Canes Legatos olim misêre ad Jovem,
Melioris vitæ tempus oratum suæ,
Ut sese eriperet hominum contumeliis,
Furfuribus sibi conspersum quòd panem darent,
Fimoque turpi maximam explerent famem.
Profecti sunt Legati non celeri pede,
Dum naribus scrutantur escam in stercore;
Citati non respondent. Vix tandem invenit
Eos Mercurius, et turbatos adtrahit.
Tum verò vultum magni ut viderunt Jovis,
Totam timentes concacârunt regiam.
Propulsi verò fustibus, ruunt foras:
Vetat dimitti magnus illos Juppiter.
Mirati sibi Legatos non revertier,
Turpe æstimantes aliquid commissum a suis,
Post aliquod tempus alios adscribi jubent.
Rumor Legatos superiores prodidit:
Timentes rursus aliquid ne simile accidat,
Odore Canibus anum, sed multo, replent.
Abeunt. Rogantes aditum, continuò impetrant.
Consedit genitor tum deorum maximus,
Quassatque fulmen: tremere cœpere omnia.
Canes confusi, subitò quòd fuerat fragor,
Repentè odorem mixtum cum merdis cacant.
Reclamant omnes vindicandam injuriam.
Sic est locutus ante pœnam Juppiter:
Legatos non est regis non dimittere,

Nec est difficile pœnas culpæ imponere:
Sed hoc feretis pro judicio præmium.
Non citò dimitti, verùm cruciari fame,
Ne ventrem continere non possint suum:
Illi autem qui miserunt hos tam futiles
Numquam carebunt hominis contumeliâ.
Mandantur antro, non dimittuntur statim.
Ita nunc Legatos exspectant et posteri;
Novum et venire qui videt, culum olfacit.

XVII.

HOMO ET COLUBRA.

Malo qui benefacit, pejorem facit.

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
Gelu rigentem quidam Colubram sustulit,
Sinuque fovit, contra se ipse misericors;
Namque ut refecta est, necuit hominem protinus.
Hanc alia quum rogaret causam facinoris;
Respondit: Ne quis discat prodesse improbis.

XVIII.

VULPIS ET DRACO.

Avarus auri custos, non dominus.

VULPIS cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altiùs cuniculos,
Pervenit ad Dracouis speluucam ultimam,
Custodiebat qui thesauros abditos.
Hunc simul adspexit : Oro ut imprudentiæ
Des primùm veuiam; deinde, si pulchrè vides
Quàm non convenieus aurum sit vitæ meæ,
Respondeas clemeuter. Quem fructum capis
Hoc ex labore? quodve tantum est præmium,
Ut careas somno et ævum in teuebris exigas?
Nullum, inquit ille; verùm hoc a summo mihi
Jove adtributum est. Ergo nec sumis tibi,
Nec ulli donas quidquam? Sic Fatis placet.
Nolo irascaris, liberè si dixero :
Diis est iratis natus qui est similis tibi.
Abiturus illuc quò priores abierunt,
Quid mente cæcâ miserum torques spiritum?
Tibi dico, avare, gaudium hæredis tui,
Qui ture superos, ipse te fraudas cibo,
Qui tristis audis musicum citharæ sonum,
Quem tibiarum macerat jucunditas,
Opsoniorum pretia cui gemitum exprimunt;
Qui, dum quadrautes aggeras patrimonio,
Cœlum fatigas sordido perjurio;
Qui circumcidis omuem impensam funeris,
Libitina ne quid de tuo faciat lucrum.

Digitized by Google

XIX.

PHAEDRUS.

Inventa perficere non inglorium.

Quid judicare cogitet livor modò,
Licèt dissimulet, pulchrè tamen intelligo.
Quidquid putabit esse dignum memoriæ,
Aesopi dicet: si quid minùs adriserit,
A me contendet fictum quovis pignore.
Quem volo refelli jam nunc responso meo:
Sive hoc ineptum, sive laudandum est opus,
Invenit ille, nostra perfecit manus.
Sed exsequamur cœptum propositi ordinem.

XX.

NAUFRAGIUM SIMONIDIS.

Veras divitias eripit nemo.

Homo doctus in se semper divitias habet.
Simonides, qui scripsit egregium melos,
Quò paupertatem sustineret faciliùs,
Circumire cœpit urbes Asiæ nobiles,
Mercede pactâ laudem victorum canens.
Hoc genere quæstûs postquam locuples factus est,
Venire in patriam voluit cursu pelagio;
(Erat autem natus, ut aiunt, in Ceo insulâ:)
Ascendit navem, quam tempestas horrida,

Simul et vetustas, medio dissolvit mari.
Hi zonas, illi res pretiosas colligunt,
Subsidium vitæ. Quidam curiosior:
Simonide, tu ex opibus nil sumis tuis?
Mecum, inquit, mea sunt cuncta. Tunc pauci enatant,
Quia plures onere degravati pereunt.
Prædones adsunt, rapiunt quod quisque extulit,
Nudos relinquunt. Fortè Clazomene propè
Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi.
Hìc litterarum quidam studio deditus,
Simonidis qui sæpè versus legerat,
Eratque absentis admirator maximus,
Sermone ab ipso cognitum cupidissimè
Ad se recepit; veste, nummis, familiâ,
Hominem exornavit. Ceteri tabulam suam
Portant, rogantes victum: quos casu obvius
Simonides ut vidit, Dixi, inquit, mea
Mecum esse cuncta; vos quod rapuistis perît.

XXI.

MONS PARTURIENS.

Magna ne jactes, sed præstes.

Mons parturibat, gemitus immanes ciens,
Eratque in terris maxima exspectatio:
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi
Qui, magna quum minaris, extricas nihil.

Digitized by Google

XXII.

FORMICA ET MUSCA.

Vera gloria fictam obscurat.

FORMICA et Musca contendebant acriter
Quæ pluris esset. Musca sic cœpit prior:
Conferre nostris tu potes te laudibus?
Ubi immolatur, exta prægusto deûm,
Moror inter aras, templa perlustro omnia;
In capite regis sedeo, quum visum est mihi,
Et matronarum casta delibo oscula;
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor:
Quid horum simile tibi contingit, rustica?
Est gloriosus sanè convictus deûm,
Sed illi qui invitatur, non qui invisus est:
Aras frequentas, nempe abigeris quò venis:
Reges commemoras et matronarum oscula,
Superba jactas tegere quod debet pudor:
Nihil laboras, ideo, quum opus est, nil habes.
Ego granum in hiemem quum studiosè congero,
Te circa murum video pasci stercore:
Aestate me lacessis; quum bruma est, siles:
Mori contractam quum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profectò retudi superbiam.
Fabella talis hominum discernit notas
Eorum qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

XXIII.

SIMONIDES A DIIS SERVATUS.

Deum colenti stat sua merces.

Quantum valerent inter homines litteræ,
Dixi superiùs: quantus nunc illis honos
A superis sit tributus, tradam memoriæ.
Simonides, idem ille de quo rettuli,
Victoris laudem cuidam pyctæ ut scriberet
Certo condixit pretio: secretum petit:
Exigua quum frenaret materia impetum,
Usus poëtæ, ut moris est, licentiâ,
Atque interposuit gemina Ledæ sidera,
Auctoritatem similis referens gloriæ.
Opus adprobavit, sed mercedis tertiam
Accepit partem. Quum reliquam posceret:
Illi, inquit, reddent quorum sunt laudis duæ:
Verùm ne iratè dimissum te sentiam,
Ad cœnam mihi promitte; cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi.
Fraudatus quamvis et dolens injuriâ,
Ne malè dimissam gratiam corrumperet,
Promisit; rediit horâ dictâ, recubuit.
Splendebat hilare poculis convivium,
Magno apparatu læta resonabat domus;
Repentè duo quum juvenes, sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes corpora,
Humanam supra formam, cuidam servulo
Mandant ut ad se provocet Simonidem,
Illius interesse ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simonidem.

Unum promôrat vix pedem triclinio,
Ruina camaræ subitò oppressit ceteros,
Nec ulli juvenes sunt reperti ad januam.
Ut est vulgatus ordo narratæ rei,
Omnes scierunt numinum præsentiam
Vati dedisse vitam mercedis loco.

EPILOGUS.

POETA.

Scribendi nullus finis.

Adhuc supersunt multa quæ possim loqui,
Et copiosa abundat rerum varietas:
Sed temperatæ suaves sunt argutiæ;
Immodicæ offendunt. Quare, vir sanctissime,
Particulo, chartis nomen victurum meis
Latinis dum manebit pretium litteris,
Si non ingenium, certè brevitatem adproba,
Quæ commendari tantò debet justiùs,
Quantò poëtæ sunt molesti validiùs.

Digitized by Google

PHAEDRI FABULARUM

LIBER QUINTUS.

PROLOGUS.

Aesopi nomen sicubi interposuero,
Cui reddidi jampridem quidquid debui,
Auctoritatis esse scito gratiâ;
Ut quidam artifices nostro faciunt sæculo,
Qui pretium operibus majus inveniunt, novo
Si marmori adscripserunt Praxitelem suo,
Myronem argento. Plus vetustis nam favet
Invidia mordax, quàm bonis præsentibus.
Sed jam ad fabellam talis exempli feror.

FABULA I.

DEMETRIUS ET MENANDER.

Demetrius, qui dictùs est Phalereus,
Athenas occupavit imperio improbo.
Ut mos est vulgi, passim et certatim ruunt,
Feliciter subclamant. Ipsi principes
Illam osculantur, quâ sunt oppressi, manum,
Tacitè gementes tristem fortunæ vicem.
Quin etiam resides et sequentes otium,
Ne defuisse noceat, reptant ultimi:
In queis Menander, nobilis comœdiis,
Quas, ipsum ignorans, legerat Demetrius,
Et admiratus fuerat ingenium viri;

Unguento delibutus, vestitu adfluens,
Veniebat gressu delicato et languido.
Hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine:
Quinam cinædus ille in conspectu meo
Audet venire? Responderunt proximi:
Hic est Menander scriptor. Mutatus statim:
[Homo, inquit, fieri non potest venustior.
Vatemque et scripta meritis tollit honoribus.
Exemplum scriptor vertat ad prudentiam.
Ingenio, non luxu, paratur claritas.]

II.

VIATORES ET LATRO.

Ventosa lingua, pedes fugaces.

[Duo quum incidissent in Latronem milites,
Unus profugit; alter autem restitit,]
Et vindicavit sese forti dexterâ.
Latrone occiso, timidus accurrit comes,
Stringitque gladium; dein rejectâ penulâ:
Cedo, inquit, illum; jam curabo sentiat
Quos attentârit. Tunc qui depugnaverat:
Vellem istis verbis saltem adjuvisses modò,
Constantior fuissem vera existimans:
Nunc conde ferrum, et linguam pariter futilem,
Ut possis alios ignorantes fallere.
Ego, qui sum expertus quantis fugias viribus,
Scio quòd virtuti non sit credendum tuæ.
Illi adsignari debet hæc narratio
Qui re secundâ fortis est, dubiâ fugax.

III.

CALVUS ET MUSCA.

Sponte peccanti nullus est veniæ locus.

Calvi momordit Musca nudatum caput,
Quam opprimere captans, alapam sibi duxit gravem.
Tunc illa irridens : Punctum volucris parvulæ
Voluisti morte ulcisci; quid facies tibi,
Injuriæ qui addideris contumeliam?
Respondit : Mecum facilè redeo in gratiam,
Quia non fuisse mentem lædendi scio;
Sed te, contempti generis animal improbum,
Quæ delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare vel majore incommodo.
Hoc argumento veniam tam dari decet,
Qui casu peccat, quàm qui consilio est nocens,
Illum esse quamvis pœnâ dignum judico.

IV.

HOMO ET ASINUS.

Feliciter sapit qui alieno periculo sapit.

Quidam immolasset verrem quum sancto Herculi,
Cui pro salute votum debebat suâ,
Asello jussit reliquias poni hordei :
Quas aspernatus ille, sic locutus est :
Tuum libenter prorsus adpeterem cibum,

Digitized by Google

Nisi qui nutritus illo est jugulatus foret.
Hujus respectu fabulæ deterritus,
Periculosum semper vitavi lucrum.
Sed dices: Qui rapuere divitias, habent.
Numeremus agedum qui deprensi perierint;
Majorem turbam punitorum reperies.
Paucis temeritas est bono, multis malo.

V.

SCURRA ET RUSTICUS.

Præjudicata opinio judicium obruit.

PRAVO favore labi mortales solent,
Et, pro judicio dum stant erroris sui,
Ad pœnitendum rebus manifestis agi.
Facturus ludos quidam dives nobiles,
Proposito cunctos invitavit præmio
Quam quisque posset ut novitatem ostenderet.
Venere artifices laudis ad certamina;
Quos inter Scurra, notus urbano sale,
Habere dixit se genus spectaculi
Quod in theatro numquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat:
Paulò antè vacua turbam deficiunt loca.
In scenâ verò postquam solus constitit,
Sine apparatu, nullis adjutoribus,
Silentium ipsa fecit exspectatio.
Ille in sinum repentè demisit caput,
Et sic porcelli vocem est imitatus suâ,
Verum ut subesse pallio contenderent,
Et excuti juberent: quo facto, simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus,

Hominemque plausu prosequuntur maximo.
Hoc vidit fieri Rusticus : Non mehercule
Me vincet, inquit ; et statim professus est
Idem facturum meliùs se postridie.
Fit turba major : jam favor mentes tenet,
Et derisuri, non spectaturi, sedent.
Uterque prodit : Scurra degrunnit prior,
Movetque plausus, et clamores suscitat.
Tunc, simulans sese vestimentis Rusticus
Porcellum obtegere, (quod faciebat scilicet,
Sed in priore quia nil compererant, latens,)
Pervellit aurem vero quem celaverat,
Et cum dolore vocem naturæ exprimit.
Adclamat populus Scurram multò similiùs
Imitatum, et cogit Rusticum trudi foras.
At ille profert ipsum porcellum e sinu;
Turpemque aperto pignore errorem probans,
En hic declarat quales sitis judices.

VI.

DUO CALVI.

Non omnia omnibus congruunt.

INVENIT Calvus fortè in trivio pectinem:
Accessit alter æquè defectus pilis:
Heia! inquit, in commune quodcumque est lucri.
Ostendit ille prædam, et adjecit simul:
Superûm voluntas favit, sed fato invido;
Carbonem, ut aiunt, pro thesauro invenimus.
Quem spes delusit, huic querela convenit.

Digitized by Google

VII.

PRINCEPS TIBICEN.

Stulta superbia ridetur ab omnibus.

Ubi vanus animus, aurâ captus frivolâ,
Arripuit insolentem sibi fiduciam,
Facilè ad derisum stulta levitas ducitur.
  Princeps Tibicen notior paulò fuit,
Operam Bathyllo solitus in scenâ dare.
Is fortè ludis, non satis memini quibus,
Dum pegma rapitur, concidit casu gravi
Nec opinans, et sinistram fregit tibiam,
Duas quum dextras maluisset perdere.
Inter manus sublatus et multùm gemens
Domum refertur. Aliquot menses transeunt
Ad sanitatem dum venit curatio.
Ut spectatorum mos est et lepidum genus,
Desiderari cœpit, cujus flatibus
Solebat excitari saltantis vigor.
Erat facturus ludos quidam nobiles,
Et incipiebat Princeps ingredier: eum
Adducit pretio, precibus, ut tantummodo
Ipso ludorum ostenderet sese die.
Qui simul advenit, rumor de tibicine
Fremit in theatro: quidam adfirmant mortuum,
Quidam in conspectum proditurum sine morâ.
Aulæo misso, devolutis tonitrubus,
Dii sunt locuti more translatitio.
Chorus tunc et notum reducto canticum
Imposuit, cujus hæc fuit sententia:
Lætare, incolumis Roma, salvo principe.

In plausus consurrectum est: jactat basia
Tibicen; gratulari fautores putat.
Equester ordo stultum errorem intelligit,
Magnoque risu canticum repeti jubet.
Iteratur illud: homo meus se in pulpito
Totum prosternit: plaudit inludens eques;
Rogare populus hunc coronam existimat.
Ut verò cuneis notuit res omnibus,
Princeps, ligato crure niveâ fasciâ,
Niveisque tunicis, niveis etiam calceis,
Superbiens honore divinæ domûs,
Ab universis capite est protrusus foras.

VIII.

OCCASIO DEPICTA.

Fugit irreparabile tempus.

Cursu volucri pendens in novaculâ
Calvus, comosâ fronte, nudo corpore;
Quem si occupâris, teneas; elapsum semel
Non ipse possit Jupiter reprehendere;
Occasionem rerum significat brevem.
Effectus impediret ne segnis mora,
Finxere antiqui talem effigiem Temporis.

IX.

TAURUS ET VITULUS.

Ne sus Minervam.

Angusto in aditu Taurus luctans cornibus
Quum vix intrare posset ad præsepia,
Monstrabat Vitulus quo se pacto plecteret:
Tace, inquit, antè hoc novi quàm tu natus es.
  Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

X.

VENATOR ET CANIS.

Omnia fert ætas.

Adversus omnes fortis veloces feras
Canis quum domino semper fecisset satis,
Languere cœpit annis ingravantibus.
Aliquando objectus hispidi pugnæ suis,
Adripuit aurem; sed, cariosis dentibus,
Prædam dimisit. Hîc tum Venator dolens
Canem objurgabat. Cui latrans contrà senex:
Non te destituit animus, sed vires meæ;
Quod fuimus laudas, jam damnas quod non sumus.
  Hoc cur, Philete, scripserim, pulchrè vides.

PUBLII SYRI

ET ALIORUM VETERUM

SENTENTIAE.

Ab alio exspectes alteri quod feceris.
Ab amante lacrymis redimas iracundiam.
Absentem lædit, cum ebrio qui litigat.
Ad calamitatem quilibet rumor valet.
Ad pœnitendum properat, citò qui judicat.
Ad tristem partem strenua est suspicio.
Aegrè reprendas quod sinas consuescere.
Aliena nobis, nostra plus aliis placent.
Alienum æs, homini ingenuo acerba est servitus.
Alienum est omne, quidquid optando venit.
Amans iratus multa mentitur sibi.
Amans quid cupiat, scit; quid sapiat, non videt.
Amans quod suspicatur, vigilans somniat.
Amans, ita ut fax, agitando ardescit magis.
Amare et sapere vix Deo conceditur.
Amare juveni fructus est, crimen seni.
Ames parentem, si æquus est; si aliter, feras.
Amici vitia si feras, facis tua.
Amissum quod nescitur, non amittitur.
Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.
Amor extorqueri non potest, elabi potest.
Amoris vulnus sanat idem qui facit.
Amor misceri cum timore non potest.
Animo dolenti nihil oportet credere.
Anus quum ludit, mortis delicias facit.
Apertè mala quum est mulier, tum demum est bona.
Avaro quid mali optes, nisi diu vivat?
Avarum facilè capias, ubi non sis idem.

Avarus animus nullo satiatur lucro.
Avarus, nisi quum moritur, nihil rectè facit.
Aut amat, aut odit mulier; nil est tertium.
Auxilia humilia, firma consensus facit.

Bene cogitata si excidunt, non occidunt.
Bene dormit, qui non sentit quàm malè dormiat.
Beneficia plura recipit, qui scit reddere.
Beneficium accipere, libertatem est vendere.
Beneficium dando accepit, qui digno dedit.
Beneficium dignis ubi des, omnes obliges.
Beneficium dare qui nescit, injustè petit.
Beneficium qui dedisse se dicit, petit.
Beneficium sæpè dare, docere est reddere.
Bene perdis gaudium, ubi dolor pariter perit.
Bene perdit nummos, judici quos dat nocens.
Bene vivit is qui potuit, quum voluit, mori.
Bis emori est, alterius arbitrio mori.
Bis gratum est quod dato opus est, ultro si offeras.
Bis interimitur qui suis armis perit.
Bis peccas, quum peccanti obsequium accommodas.
Bis vincit, qui se vincit in victoriâ.
Blanditiâ, non imperio, fit dulcis Venus.
Bona comparat præsidia misericordia.
Bona fama in tenebris proprium splendorem obtinet.
Bona mors est omnis, vitæ quæ exstinguit mala.
Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.
Bonarum rerum consuetudo est pessima.
Bonitatis verba imitari, major malitia est.
Bonorum crimen est officiosus miser.
Bonum ad virum citò moritur iracundia.
Bonum est fugienda aspicere in alieno malo.
Brevis ipsa vita est; sed malis fit longior.

Caeci sunt oculi, quum animus alias res agit.
Caret periclo, qui, etiam quum est tutus, cavet.
Casta ad virum matrona parendo imperat.
Casus, quem sæpè transit, aliquando invenit.

Citò ad naturam ficta reciderint suam.
Citò ignominia fit superbi gloria.
Comes facundus in viâ pro vehiculo est.
Consueta vitia ferimus, nova reprendimus.
Contra impudentem stulta est nimia ingenuitas.
Crimen relinquit vitæ qui mortem appetit.
Crudelem medicum intemperans æger facit.
Crudelis est, non fortis, qui infantem necat.
Crudelis est in re adversâ objurgatio.
Crudelis lacrymis pascitur, non frangitur.
Cui nolis sæpè irasci, irascaris semel.
Cui omnes benedicunt, possidet populi bona.
Cui plus licet quàm par est, plus vult quàm licet.
Cui semper dederis, ubi negas, rapere imperas.
Cuivis dolori remedio est patientia.
Cuivis potest accidere quod cuiquam potest.
Cum inimico nemo in gratiam tutò redit.
Damnare est, objurgare quum auxilio est opus.
Damnum appellandum est cum malâ famâ lucrum.
Dari bonum quod potuit, auferri potest.
Deliberando sæpè perit occasio.
Deliberandum est diu quod statuendum est semel.
Despicere oportet quidquid possis perdere.
Didicêre flere feminæ in mendacium.
Dies quod donat timeas; citò raptum venit.
Difficilem oportet aurem habere ad crimina.
Discipulus est prioris posterior dies.
Discordiâ fit carior concordia.
Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius.
Dolor decrescit ubi quò crescat non habet.
Ducis in consilio posita est virtus militum.
Dum vita grata est, mortis conditio optima est.
Et deest et superest miseris cogitatio.
Etiam capillus unus habet umbram suam.
Etiam celeritas in desiderio mora est.
Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

Etiam in peccato rectè præstatur fides.
Etiam oblivisci qui sis interdum expedit.
Etiam qui faciunt, oderint injuriam.
Excelsis multò faciliùs casus nocet.
Ex vitio alterius sapiens emendat suum.
FACILITAS animi ad partem stultitiæ rapit.
Factum tacendo, crimen facias acrius.
Fatetur facinus is qui judicium fugit.
Felix improbitas optimorum est calamitas.
Feras facilia, ut difficilia perferas.
Feras, non culpes, quod mutari non potest.
Fidem nemo umquam perdit, nisi qui non habet
Fidem qui perdit, perdere ultrà nil potest.
Fidem qui perdit, quo se servet reliquo?
Fides, ut anima, unde abiit, eò numquam redit.
Formosa facies muta commendatio est.
Fortuna quum blanditur, captatum venit.
Fortuna ad omne plus quàm consilium valet.
Fortunam citiùs reperias quàm retineas.
Fortuna, nimiùm quem fovet, stultum facit.
Fortuna obesse nulli contenta est semel.
Fortuna quò se, eòdem et inclinat favor.
Fortuna vitrea est; tum, quum splendet, frangitur.
Frugalitas miseria est rumoris boni.
Furor fit læsâ sæpiùs patientiâ.
GRATUM facit fortuna, cui nemo invidet.
Grave crimen, etiam leviter quum dictum est, nocet.
Graviora quædam sunt periclis remedia.
Gravissimum est imperium consuetudinis.
Graviùs nocet quodcumque inexpertum accidit.
HABET suum venenum blanda oratio.
Hæredem ferre utilius est quam quærere.
Hæredis fletus sub personâ risus est.
Heu! quàm difficilis gloriæ custodia est!
Hominem experiri multa, paupertas jubet.
Homini consilium tunc deest, quum multa invenit.

Homo toties moritur quoties amittit suos.
Honestè servit qui succumbit tempori.
Honos honestum decorat, inhonestum notat.
IGNOSCITO sæpè alteri, numquam tibi.
Illo nocens se damnat quo peccat die.
Impunè pecces in eum qui peccat prior.
In amore semper mendax iracundia est.
In calamitoso risus etiam injuria est.
In nullum avarus bonus est, in se pessimus.
Inferior discit quidquid peccat superior.
In vindicando criminosa est celeritas.
Ingratus unus omnibus miseris nocet.
Inimicum, quamvis humilem, docti est metuere.
Injuriarum remedium est oblivio.
Inopiæ desunt pauca, avaritiæ omnia.
Insanus omnis furere credit ceteros.
Instructa inopia est, in divitiis cupiditas.
In rebus dubiis plurimi est audacia.
Invidia tacitè, sed inimicè, irascitur.
Invidiam ferre aut fortis aut felix potest.
Invitum quum retineas, exire incites.
Iratum breviter vites, inimicum diu.
Iratus quum ad se rediit, sibi tum irascitur.
Iratus etiam facinus consilium putat.
Ita crede amico, ne sit inimico locus.
Iter est quâcumque dat prior vestigium.
Jucundum nihil est nisi quod reficit varietas.
Judex damnatur quum nocens absolvitur.
LAUS nova nisi oritur, etiam vetus amittitur.
Legem nocens veretur, fortunam innocens.
Lex universi est quæ jubet nasci et mori.
Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.
MALA est medicina ubi aliquid naturæ perit.
Maledictum interpretando facias acrius.
Malefacere qui vult, numquam non causam invenit.
Malevolus semper suâ naturâ vescitur.

Malignos fieri maximè ingrati docent.
Malè geritur quidquid geritur fortunæ fide.
Malè secum agit æger, medicum qui hæredem facit.
Malo in consilio feminæ vincunt viros.
Malum consilium consultori est pessimum.
Malum est consilium, quod mutari non potest.
Malus bonum ubi se simulat, tunc est pessimus.
Malus est vocandus qui sui causâ est bonus.
Minimum eripit fortuna cui minimum dedit.
Minùs decipitur cui negatur celeriter.
Misera est voluptas ubi pericli memoria est.
Miserrima est fortuna quæ inimico caret.
Muliebris lacryma condimentum malitiæ est
Mulier quum sola cogitat, malè cogitat.
Mulier quæ multis nubit, multis non placet.
Multis minatur qui uni facit injuriam.
NECESSE est multos timeat quem multi timent.
Negandi causa avaro numquam deficit.
Negat sibi ipse, qui quod difficile est petit.
Nemo, qui cœpit ex se, risum præbuit.
Nemo immaturè moritur qui moritur miser.
Nihil eripit fortuna nisi quod et dedit.
Nil peccent oculi, si oculis animus imperet.
Nihil turpius quàm vivere incipiens senex.
Nimiùm altercando veritas amittitur.
Nisi per te sapias, frustra sapientem audias.
Nisi qui scit facere, insidias nescit metuere.
Nisi vindices delicta, improbitatem adjuves.
Nocens precatur, innocens irascitur.
Non est tuum, fortuna quod fecit tuum.
Numquam periclum sine periclo vincitur.
OBSEQUIUM nuptæ citò fit odium pellicis.
Occasio ægrè offertur, facilè amittitur.
Omnes æquo animo parent digni ubi imperant.
O vita misero longa, felici brevis!
PARENS iratus in se est crudelissimus.

Pars beneficii est, quod petitur si bellè neges.
Pars beneficii est, quod petitur si citò neges.
Patiendo multa, veniunt quæ nequeas pati.
Paucorum improbitas, universis calamitas.
Peccatum extenuat, qui celeriter corrigit.
Pejora querulo cogitat mutus dolor.
Perfugere ad inferiorem, seipsum est tradere.
Pericla timidus, etiam quæ non sunt, videt.
Populi est mancipium, quisquis patriæ est utilis.
Post calamitatem, memoria alia est calamitas.
Potens misericors publica est felicitas.
Potenti irasci, sibi periclum est quærere.
Præsens est semper, qui absens etiam ulciscitur.
Priùs negare, pòst fecisse, est fallere.
Probus libertus sine natura est filius.
Pudor dimissus numquam redit in gratiam.
Pudor doceri non potest, nasci potest.
Pupillus hominis avidi est ætatis brevis.

Quidquid futurum est summum, ab imo nascitur.
Qui pro innocente dicit, satis est eloquens.
Qui se ipse laudat, citò derisorem invenit.
Quod ætas vitium posuit, ætas auferet.
Quod quisque amat, laudando commendat sibi.
Quod vult habet, qui velle quod satis est potest.
Quotidie damnatur qui semper timet.
Quotidie est deterior posterior dies.
Quum vitia prosunt, peccat qui recte facit.

Rarum esse oportet, quod diu carum velis.
Remedium frustra est contra fulmen quærere.

Sapiens quod petitur, ubi tacet, breviter negat.
Secretò amicos admone, lauda palàm.
Sibi ipsa improbitas cogit fieri injuriam.
Sibi ipse dat supplicium, quem admissi pudet.
Solet esse in dubiis pro consilio temeritas.

Tam deest avaro quod habet, quam quod non habet.
Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.

Ubi peccat ætas major, malè discit minor.
Veterem ferendo injuriam invites novam.

VERSUS TROCHAICI.

Aleator, quantò in arte est melior, tantò est nequior.
Benevoli conjunctio animi maxima est cognatio.
Conscientia animi nullas invenit linguæ preces.
Dixeris maledicta cuncta, ingratum quum hominem dixeris.
Est honesta turpitudo pro bonâ causâ mori.
Exul is, cui nusquam domus est; sine sepulcro est mortuus.
Feminæ tutelam gerere, desperare est otium.
Frustra, quum ad senectam est ventum, repetas adolescentiam.
Fulmen est ubi cum potestate habitat iracundia.
Habet in adversis auxilia qui in secundis commodat.
Heu! dolor quàm miser est qui in tormento vocem non habet!
Heu! quàm miserum est ab eo lædi de quo non ausis queri!
Homo qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.
Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.
In malis sperare bene, nisi innocens, nemo solet.
Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.
Irritare est calamitatem, quum te felicem vocas.
Ita amicum habeas, posse ut facilè fieri hunc inimicum putes.
Mortuo munus qui mittit, nihil dat illi, adimit sibi.
Nescias quid optes, aut quid fugias, ita ludit dies.
Nulla, quæ multos amicos recipit, angusta est domus.
Nulla tam bona est fortuna de quâ nihil possis queri.

Nusquam meliùs morimur homines, quàm ubi libenter viximus.
Objurgari in calamitate gravius est quàm calamitas.
Quantò seriùs peccatur, tantò incipitur turpiùs.
Sæpè dissimulare satiùs quàm vel ulcisci fuit.
Thesaurum in sepulcro ponit, qui senem hæredem facit.

FINIS.

INDEX
PHAEDRI FABULARUM.

LIBER I.

Prologus. pagina 13
I. Lupus et Agnus. ibid.
II. Ranæ regem petentes. 14
III. Graculus et Pavo. 15
IV. Canis deceptus. 16
V. Vacca, Capella, Ovis, et Leo. ibid.
VI. Ranæ ad solem. 17
VII. Vulpis ad personam. 18
VIII. Lupus et Grus. ibid.
IX. Passer et Lepus. 19
X. Lupus, Vulpis, et Simius. ibid.
XI. Asinus et Leo. 20
XII. Cervus ad fontem. 21
XIII. Vulpis et Corvus. ibid.
XIV. Ex Sutore Medicus. 22
XV. Asinus ad Pastorem. 23
XVI. Cervus et Ovis. ibid.
XVII. Ovis, Canis, et Lupus. 24
XVIII. Canis parturiens. ibid.
XIX. Canes famelici. 25
XX. Leo senex, Aper, Taurus, et Asinus. ibid.
XXI. Mustela et Homo. 26
XXII. Canis fidelis. 27
XXIII. Rana et Bos. ibid.
XXIV. Canis et Crocodilus. 28
XXV. Vulpis et Ciconia. ibid.
XXVI. Canis et Vulturius. 29
XXVII. Vulpis et Aquila. ibid.
XXVIII. Asinus et Aper. 30

XXIX. Ranæ et Tauri. 31
XXX. Milvus et Columbæ. ibid.

LIBER II.

Prologus. 33
I. Leo, Prædator, et Viator. 34
II. Anus, Puella, et Vir. ibid.
III. Homo et Canis. 35
IV. Aquila, Feles, et Aper. ibid.
V. Cæsar ad Atriensem. 36
VI. Aquila, Cornix, et Testudo. 37
VII. Muli et Latrones. 38
VIII. Cervus et Boves. 39
Epilogus. 40

LIBER III.

Prologus. 41
I. Anus ad Amphoram. 43
II. Panthera et Pastores. ibid.
III. Aesopus et Rusticus. 44
IV. Simii caput. 45
V. Aesopus et Petulans. ibid.
VI. Musca et Mula. 46
VII. Canis et Lupus. ibid.
VIII. Frater et Soror. 47
IX. Socrates de Amicis. 48
X. Auctor de credendo. 49
XI. Eunuchus ad Improbum. 51
XII. Pullus ad Margaritam. ibid.
XIII. Apes, Fuci, et Vespa. 52
XIV. Aesopus ludens. 53
XV. Canis ad Agnum. ibid.
XVI. Cicada et Noctua. 54
XVII. Arbores in deorum tutelâ. 55

XVIII. Pavo ad Junonem. 56
XIX. Aesopus ad Garrulum. ibid.
Epilogus. 57

LIBER IV.

Prologus. 59
Præfatio. 60
I. Mustela et Mures. ibid.
II. Asinus et Galli. 61
III. Vulpis et Uva. ibid.
IV. Equus et Aper. 62
V. Poëta. ibid.
VI. Pugna Murium et Mustelarum. 64
VII. Poëta. 65
VIII. Vipera et Lima. 66
IX. Vulpis et Hircus. ibid.
X. De Vitiis hominum. 67
XI. Fur aram compilans. ibid.
XII. Malas esse Divitias. 68
XIII. Leo regnans. 69
XIV. Capellæ et Hirci. 70
XV. Gubernator et Nautæ. ibid.
XVI. Canum Legati ad Jovem. 71
XVII. Homo et Colubra. 72
XVIII. Vulpis et Draco. 73
XIX. Phædrus. 74
XX. Naufragium Simonidis. ibid.
XXI. Mons parturiens. 75
XXII. Formica et Musca. 76
XXIII. Simonides a diis servatus. 77
Epilogus. 78

LIBER V.

Prologus. 79
I. Demetrius et Menander. ibid.

II. Viatores et Latro. 80
III. Calvus et Musca. 81
IV. Homo et Asinus. ibid.
V. Scurra et Rusticus. 82
VI. Duo Calvi. 83
VII. Princeps Tibicen. 84
VIII. Occasio depicta. 85
IX. Taurus et Vitulus. 86
X. Venator et Canis. ibid.
Publii Syri et aliorum Veterum Sententiæ. 87

VA 1
1504478

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

B
VITT
1
4